

شور

آبونه بدلی : سنه لك : ۷ ، آلتی آیلق ۲ روبله ۲۰ كاپك .
 « وقت » برلن برگه آلوچیلارغه :
 سنه لك : ۷ ، آلتی آیلق ۳ روبله ۸۰ كاپك در .

أدریس :

Редакция „ШУРО“ Оренбургъ — Rédaction du «Chouro» Orenbourg.

نومر ۲۴

اورنبورغه اون بیش کونده بر چققان علمی و ادبی مجموعه در .

شور آدم و الوغ حادیر

(۱۳) یادگار خان

(قراننگ سوگنی خان)

قران امالیسی بوگا رضالق کوسئردیلر ،
 فقط ایواندن مرحمت صورار ایچون دبه ضیا
 قلعه سنده ومسقوا تبعه لگینی اختیار ایتیش
 اولان چاپقون میرزا ایله بورناش میرزانگ
 قرانغه یبارلمک لرینی اوتندیلر . روس ماء
 مورلری ایله برابر مذکور میرزالر قران
 شهرینه کلدیلر . بوندن صوگ تاوش و غاوغالر
 باصلدی ، خلقلرده ایوان غروزی گه آند ایتد
 یلر . خان سراینده مسقوا نامیستنیگی و اتبا
 علری هم روس عسکرلری ط-ورر ایچون
 اورنلر حاضرلدیلر و میکولینسکی نی چافروب
 آدم یباردیلر .

نامیستنیگ میکولینسکی ، ضیاقلعه سنندن
 اوزینگ آدملری ایله قران شهرینه کلدی
 وقران خلقی استقبال ایچون فارشو چیقیدیلر .
 نامیستنیگ نرسه لرینی کوناروب شهر گه آلوب
 کردیلر .

۹۵۹ - ۱۵۵۲ تاریخنده شاه علی قران
 حکومتنینگ پوشکه و طوبلرینی به زوب داری
 لرینی ده روسلرغه اوزاتوب قران تخنی
 تاشلاب چیقیدیقی وضیا قلعه سینده واروب کر
 دیکس شاه علی خان ترجمه سنده یازمشیک .
 قران میلکننه مسقوا طرفندن نامیستنیگ
 اولرق «ضیا» قلعه سی باشلی سیبون میکو
 لینسکی تعین ایدلندیکندن ، مزبور ،
 قران شهرینه کلدی واهالی گه ده : « شاه
 علی خاننگ عزل اولمقنی صورامش ایدکز ،
 شمسی مرادکز اولدی ، ویلیکی کناز آنی
 ازل ایتدی . ایپدی ویلیکی کناز گه اطاعت
 عیتک ایچون آنده ایتوکز ! » دیدی .

مسقواغه ایوان غروزیغه بیاردیلر، مذکور ایسه ۱۹۵۹ - ۱۹۵۲ نهی بیل ۲۴ نهی مارتده (ربیم الاخبرده) اوشبو واقعه نی ایوان غروزی گه بئشدردی .

بوندن صوڭ ایوان غروزی هایت آچقلا نوب همده قزان سفرلرینک نتیجه سن اولدیغندن بالذات اوزی واررغه فرار وهروب عسکر بیغدی و قزانی تمام مسقوا ضبطنه کرتورگه فرار ویردی . زبرا قزانی آلق ایچون اوشبو وقت قدر مساهد وقت بوق ایدی، اطراف پادشاهلری چلهسی مسقوا کنارینه طرفهی اولنور ایدی . نوغای خانلری مسقوا ایل دوست طورلر ایدی .

استرخان خان یغورچی حتی اوزی قزانی آلدرمق طوغروسنه ایوان غروزی گه یاردم ویرر ایدی ، استرخانک کناز قاپیولا آققو

بک اوغلی مسقواده طورر و ایوان غروزی آگا بورین شهرینی ویرمشیدی . ترکیانک الک غیرتلی و الک غیرتلی اولان سلطان قانونی سلیمان کینکاهی ملالری و پاشالری سوزینه قاراب قزان مسلمانلرینی صانغه صانامادی ، جان ویررگه یاندقاری وقت ترک سلطانندن ایچار ایچون صو صورادقارنده شونی ویرر گده تنزل ایتمادی . صو ویرمگانی یتمادی

بلکه ایرنلرینه قانات ایل صو تیدروب طوروچی صاحب گرای خسانی استانبولدن دولت گری نی بیاروب شوونک واسطه سیل قتل ایئردیلر . صاحب گری ننگ عیبی ایسه قزانلیرنی قزاندیغی و آنلرغه طرفدارلق ایئدیکی ایدی . خلاصه : بتون جهان یوزنده قزان مسلمانلرینی مدافعه ایچی بولنماز ایسدی . قزانلیر اگرده چواش وچبر مشلردن بیغشی صورنده اعانت صورامش

« قزان شهری و بیوک قزان مملکتی پک ینگل روشده بزنگی بولدی » دیه روس عسکری شهر ایچینه کررگه حاضرلندیکی بر دقیقه ده هبج کینک کوکلینه خطور ایتمکان اش بولدی . قزان شهرینک قابغه سی بیکلانوب ، قارشو طوررغه باشلادیلر .

بونک سببی ایسه چاقون میرزا ایله بورناش میرزا اجماعتلری پانلرینه کرروب اهالی ایل سو بلاشدیکلری صوڭ خلقلرغه : « روسلر دن خبر بولاچق دگل ، آنلر بتون قزان خلقنی قلهدن اونکاراچکلر ! » دیه سویلادیکلری همده الک صوڭ صولوفه قدر بتون خلق بر اتفانده اولوب ، قارشو طوررغه تیوشلی ایدیکی حقنک ایلمش نصبعتلری اولمشدر (۱) .

میکولایفسکی قزانغه کررگه وار دیغنده قزان قاپقه لرینک بیکلو وقلعه اوستی عسکر ایل طولی ایدیکن کورمشدر .

مسقوا عسکری حسابسز کوب اولسه ده و پلکی کناز دن رخصت آلتیادیغی سببلی صوفش باشلامادیلر ، بلکه ضیا قلعه سینه قایتوب کتد . پلر و « ضیا » ده اولان قزان میرزالرینی ، کنازلرینی چله سیننی حبس ایئدیلر . واقعه دن خبر ویرر ایچون ، دیهه بیار شیریمبتوفنی

(۱) قارامزین : « بو یرده قزان خلقلرینک خبرلری وروایتلری باشقه نورلیدر . لکن بن روس مو ر خلری روایتنی یازدم » دیبور ، اگرده قزانلیر خبرینی حاشیه گه گنه اولسه یازمش اوله ایدی ، تعصبسز بر مو رخی ایدیکنی میدانه قویمش اولور ایدی ، فقط بوشی ایسکی زمانده اولان روس مو رخلری ایچون ممکن اولماشدر . آنلر ایسه هلمدن زیاده سیاست که خدمت ایتمشلر و شول جهتدن کوب لورنده تاریغنی بر باد ایلامشدر . مو رخی سالاروف بو یرده اوشبو میرزالر یرنده ، اسلام کناز ایل کینک کناز هم ده چورا میرزا طوغه سی اولان الیکای میرزا اسنی ذکر ایلر .

تابع اولمش تاو خلقلری (چواش، چبرمش و موردوالر) اوزلرینگ مسقواغه ویرلمک لرینه اوکئوب، عهد لرینی، آندلرینی بوزدیلر و مسقوانگ خلافتینه اولارق حرکت ایدرگه کرشدیلر و قزان خلقلری طرفینه قوشولدیلر. «ضیا» قلعه سنک اولان مسقوا عسکری ایچنک قورقنچلی خسته لك پیدا بولدی و شول وقت قزان شهرینه خانلق قیلور ایچون نوغای الوسندن یادکار خاننگ بیولغه چیقدیغی ده ایشلدی. اوشبو سببن مسقوا عسکری آراسینه قورقو توشدی.

مسقوا عسکری، قزان شهرینه کلکده اولان یادکار خانلق طوتار ایچون یوللرده قاراول طور دیلر و هر طرفدن صافلادیلر، فقط بو مقصدلرینه موفق اولمادیلر. زیرا یادکار خان اوزینگ بيشبوز آنلی عسکری ایله مسقوا عسکرینگ صفرینی پاروب آرسلاخ روشنک غیرت ایله اوندی و قزان شهرینه ده سلامت کردی. بونی ایسه قزان خلقلرینگ صور او لرینه کوره جهازلب يتشدروب بیاروچی سبون بیکه اتاسی یوسف میرزا ایدی.

نوغایلر عموما روسلر ایله دوست طورر حتی که مسقوانگ ایلچیسى نوغایلر حضورنده اولنور ایسه ده یوسف میرزا، قزی سیون بیکه ایله توروئی اوتامیش گری خان سببن مسقواغه آچولی ایدی. بوندن صوگ یادکار خان قزان شهرینه کردیکی بعدنده اولان ماجرالر بیان اولنور

اوله لر ایدی، البته آنلر یاردم ویرمش اولورلر ایدی، فقط آنلر اوز دیندش لرندن صورادیلر، اما دیندش لری بونلره کوز اولسون صالحادیلر. قانونی سلیمان نوغای خانلرینه: «قزانیلر یاردم ویرگز!» دیه یازدی، دیپورلر. بو خبر درست اولدیغی تقدیرده ده نوغایلر ترکیبا قول آستونده اولمادق لری، قانونی سلیماننی لازم درجه ده بیلمادیکلری ایچون ایله مکتوبلرنگ معناسی اولمیه چقی معلومدر. باشقهره بیوروب طورغانهی قزان خلقی، خان صورادق لرنک دولت گرینی قزانغه بیارمش اولسه ونهایت قزانیلر طرفنده اولان صاحب گری خان اوستننه خان بیاروب صاحب گری نك جاننی قیدرمامش اولسه ایدی دخی گوزل، نوغایلرغه یازمش مکتوبندن دخی ثمره لی اولمش اولور ایدی.

ایوان غروزی ایسه مسلمان خانلرنگ حال لرینی، طبیعتلرینی بیغشی بیلد یکندن، قزان مملکتی منقرض اولوق خانلر نظرنده شم سونمک قدر اهمیتی دگل ایدیکن عنعنه سی ایله آگلادیقندن اوزینگ قصدنک دوام ایتدی و هر طرفدن عسکرینی حاضرلب «ضیا» قلعه سینه بیاردی.

قزان خلقلری بر طرفدن مدافعه ایچون حاضرلندیکلری حالده ایکنهی طرفدن اوز لرینه خانلق ایدر ایچون نوغای الوسندن خان صوراب آدم بیاردیلر. بو وقت مسقواغه

مقاله‌ها

اسلام و عدالت

(باشی ۳۲ نچی نومبرده)

بر حکومت هر حالده استقبالی تأمینده
مجبوردر. بو سیاستجه ثابت بر قاعده در. بنا
علیه حکومت اسلامیته ننگ دخی استقبالی تأمین
ایچون هر حالده اطرافنده اولان کچوک وفتنه
چی قبیللری و عشیرتلری وایلروده قوت
کسب ایده رک ویاخود حیره و غسانیلر کبی
دولت متبوعه لرندن استمداد ایترک حکومت
اسلامیه باشنه بلاکسامک احتمالی اولانلری
هر حالده دولت اسلامیته به ضعی ضروری
ایدی.

هراق عرب و حیره و غسانیلر حکومت
اسلامیه به فوشلندن سوگره ایرانلور و رمالور
آراسنده اسلامله قارشو بو دشمنلق اویانندی.
هر حالده ایلروده اسلامله حرب اعلان ایده
جکلری محقق ایدی. بر چوق حرکتلری بو
فکرلرینی مبدانه چیقارر و حکومت اسلامیته طبیعی
بوکام طمع اولوردی. بنا علیه اسلاملرک آنلر
قارشوده کسد یلرنی کوستریمه لسی لازم
کلوردی.

مذکور اسباب سیاسیته دن باشقه اسلاملرک
کندیلریله محاربه ایتدیگاری قوم و ملتلرک
آراسنده نظام و اسارت آله بیلدیگی قدر
ایلرولمکده ایدی. قوتلیلر ضعیفلری و هیئت
مجموعه لری ده حکومت متبوعه لری طرفندن
ازلیمکده ایدی. بونلری قورتارمق طبیعی
اهل اسلامک وظیفه سی ایدی. زیرا دین
اسلام من طرف الله اورنالقده اولان ظلمی
قالدرمق ایچون کوندلرلش ایدی. بو
مقصدمبنی اسلام مجاهدلری آفریقا ایچلرینه

ذاتا بر دولت ویا بر قوم و ملتک دیکرلر
ینه قارشو یابدیلری سو معامل و تعقیبلری
(۱) سکوت ایله کچرمک اکثریت اوزره پک
فنانتیجه لره سبب اولور. بنا علیه مسالمه ایله
مصالحه اولمیدیخی صورنده هر حالده سلاح
قوللانق لازم کلور.

اهل اسلام او «مکه» مشرکرینه نه
یا پیشلر ایدی که اسلاملر علیهنده ایستدیگاری
فنانتی بر اقمیلر؛ کوز کوره ظلم ایتدیلر.
اسلامیت، اورنالقده اولان ظلمتی قالدرمق
ایچون من طرف الله کوندلرلدیگی حالده،
هیچ بر کونا ظلم اجرا ایتیک طرفنی - اسلامیته
قبول ایدنلرک مظلوم اولمالرینی تجویز ایتیمه
جکی ده طبیعی ایدی. بنی قریظه و بنی نظیر
قبیللری ده نقض عهد ایتیش؛ روملره تابع
اولان غسانیلر دخی حضرت پیغمبرک سفیرینی
اولدرمشلر ایدی.

بر حکومت ویا بر قوم و ملت
دیکرینک حقوقینه تجاوز ایلدیگی حالده اوتیه
کینگ فان دوکمک ایچون بو تجاوزلره قارشو
مدافعه ایتیمه سی سیاستجه هیچ جائز کورلوز؛
حقوقنی مدافعه و ناموسنی محافظه ایتیمه سی هر
حالده ضروریدر.

(۱) سفیرلری قتل، ارباب تجارتیه تجاوز، نقض
عهد، دیل اوزانتق کبی.

مسجد چقبوب: «ای آدمیلر! بنم اوزر مه سزاک حقکز کیتسه سوخ . نه حقکز وار ایسه ایستینگز .» دیبه سی اوزرینه بر آدم اوچ درهم دعوا اینمکله اونی مع المذونیت تادیبه ایلدیکی مشهور و بو بابده حدیث عکاشه دخی مرویدر.

اسلامینک هرکس کسدیسی چالشوب معیشت ایتمه مبعوردر. بری چالشوب دیگر آلوب بیک فاعده سی اسلامینده یوقدر. اهل اسلامک عددی بوز بیگلره ایرشد ییکی حالده حضرت پیغمبر و عائله سنک آچ قالدیغی کونلریده اولمشدر. ارتعاللرنده زره مبار کلری عیالنگ نفقه سی ایچون بر بهودی ایینه رهن ویرلمشیدی. ترک ایلدیکی اوفاق توفک شیلری و بر قاچ قویون و دره سی و بر مقار اراضی سی کند وصیتی اوزره بیت المال قونلدی.

حضرت ابوبکر دخی زمان خلافتنده اورتیه حالی بر صحابه کی بیت المال دن تعیین ایلدن نفقه ایله کهنوردی. ارتعالنده وصیتی اوزره بیت المال طرفندن ویریلن بر کوله (قول) و بر دوه و بر قفتانی بیت المال اهاده اولندی. میراث اوله رق کندیسندن هیچ بر شی قالمادی.

حضرت عمر زمان خلافتنده تبعه سی میلیونلره واصل اولدیغی حالده فقیر بر صحابه کی کهنور؛ اوزرنده بوندن عادی بر جبه کیاردی. فقیر بر صحابه دن هیچ بر فرقی یوق ایدی. وفاتنده بورچی قالد یغندن یورت بری صانلوب تادیبه ایلدمشدر. حا - لبوکله او وقتلر حکومت فاضلنگ اک پارلاق بر دوری ایدی. بیت المال مال ایله طولمش؛ بتون اصحاب کرام ثروت و سامان صاحبی

وترکستان کبیر چوالمزینه قدر ایلرولدیلر. آلدقلری بر لوده ظلم اساسنی بوزوب عدالت قواهنینی وضع ایندیلر. اهالیسی دین اسلامی قبول ایندیکلری تقدیرده قانون عدالتی محافظه ایتمک نیتنه مبنی حکومت اسلامییه فی الجمله مر بو طیلترنی ابقا ایچون بر مقدار جزیه تعیین ایدرلر و حاللری اوزره بر اوقوب کبیر لردی. بونلرک بر چوغی اسلامک علویتنی کوروب کندی وجدانلر بله دین اسلامی قبول ایدردی.

§

ایشته فخر کائنات افندمز حضرت تلیزینک ۲۳ سنه لر اوزر اشوب بوز بیگک زمه تله قانلاندرق تاسیس بیوردیغی حکومت فاضله بوندن عبارت اولوب حضرت پیغمبرک ارتعاللرنده اسلامی قبول ایدنلرک عددی اون میلیونله کلش بونلرده حکومت فاضله نک تبعه سی صابلوردی.

حضرت پیغمبر بر ایسه نشیث بیوردیغی وقت اصحابنه مشاوره ایتمکسزین باشلامزدی. زیرا جناب الله طرفندن مشاوره ایله ما مور ایدی اثناء مشاوره ده عادی بر صحابه دخی کندی فکرنی سو بلمک حقنی حائز ایدی. بونک فکری موافق ایسه، صحابه لرک رایینه مخالف اوله رق قبول کچد کیده اولمشدر. اکثر اصحابک رایینه قارشو کندی رایلرنی ترک ایتمکده کورلمشدر. اهد غزاسنگ ک کیفیت اجراسی حقتنده اولان مشاوره ده کورلدیکی کی. اصحاب کرام بیو کندن کچو کنه کلنجه حقوقه مساوی ایدیلر. حقوق دوزروسنگ بیو کلک، کچو کلک اعتباره آلتماز. نسب و حسبک حتی دینک بیله حقوقه بر تادیبری یوق ایدی. حضرت پیغمبر وفاتندن بر قاچ کون مقدم

ومشورتنه تابع بولنورلردى، خليفه لك؛
 ايمپراطورلىق، قراللىق، سلطانلىق كىمى هيئت
 اجتماعيه نىڭ باشبىنه مسلط اولان بىر عائله يه
 مخصوص اولمىبوب كىم اهل ايسه آڭا نو دىع
 اولنوردى. بو منتخب اولان ذاتده هيئت
 اجتماعيه نىڭ رېئىسى وبتون اھالىنىڭ بىر بىر نىڭ
 توپلانمىش رېلرنىڭ حكىمى وترجمانى ابدى.
 ذاتا خلافتده وراثت جىريان ايتىمەك؛ بو
 امانت ھىر حالده انتخاب طرىقىلە اھلنە وپىرلەك
 امور ادارە دە اصول مشورتنە رعایت ايتەك
 قواعد اسلاميه دن در. قىبىر لىر نىڭ سلطنت
 وطننە لىرنى كوروب سومىش اولان
 ذاتلار كى اھالى باشبىنه مسلط اولدقلىرى كونه
 قدر بو قاعدە لىرە تامام رعایت ايدىمىش؛
 جمعىنە داخل اولان بختيار كېمەسە لىر مسعودانە
 كون كچىر مىشلردىر.

(صوڭ)

ابن صابر: م. — حليم ثابت

«استانبول»

تارىخ العلوم

افلاطون وفات ايتدىكىندىن سوڭرە
 شاگردلارندىن «اسبو سىب» سوڭرە مشهور
 «اكسىنو قراط» (۱)، سوڭرە «اقراطىس»
 سوڭرە «ارشىسلاوس» خلق اولسوب رىياست
 وندىرىسە اولنمىشلردىر. لىكن ارشىسىلاوس
 مدرسە نىڭ تەلېماتىنە اسطورانپلرنىڭ رېئىسى

(۱) قىلە البىلاد ۳۳۸ سەنەندە، اقراطىس ۳۲۴
 سەنەندە، خلق اولمىشلردىر.

اولمىشلردى. آرالار نەدە مېليونلارە مالك اولانلار دەڭلىدى.

§

اسلامىنە ھىر كىس كىندىسى چالشوب
 كېنىك قاعدەسى جارى بولدىغىدىن چالشوب
 اقتدارى اولمىانلرنىڭ مەبىشتى كوچلىشمەك
 احتمالى واردى. بو محذور بىك اورنالقدىن
 قالدىرمق اېچون زكات، عشر، فطرە صدقە لىرى
 واجب قىلىندى. بونلار بېت المالە توپلانوب
 سوڭرە ار باب احتىياجە معاش صورتىلە مقدار
 كافى توزىع ايدلور. وقالانىنەك عىومەك استفادە
 ايدە چىكى بىر لىرە صرف اولنوردى. بووچەپەل ھىر
 كىس بىر روش اوزرە كون كچىر. فقېس
 زىكىن پىكە فرقلى اولمازدى. بوندىن باشقە
 آرالردىن بىرنىڭ نىل ايسە بىر احتىياجە
 دوچار اولدىقى كورولورسە ھىر كىس اللە
 وارى ايلە معاونت وآن نىڭ احتىياجى دفع ايدىر
 لردى. چونكە دېن اسلام، باشقە سەنە معاونت
 ايتىمەك دىناوى واخروى فضىلتنى بىتون مسلمانلار نىڭ
 قىلبىرىنە وقانلرىنە سىڭدىرىش؛ بوپىلە معاونتەك بولدىق
 آرزوسى ھىر كىس نىڭ قىلبىندە اوباندىرىش؛
 بىنە ھىلە اسلاملر كىزلى واشكار اولەرق ھىمان
 ار باب احتىياجەك امدادىنە بىتسورلردى. اوزمانلر
 مال وملك فقېرلەرە قارشو تىفاخر اېچون
 دىك، عىوم هيئت اجتماعيه بى مسعود ايتەك
 اېچون توپلانوردى.

§

كرك حضرت پېغىبىر و كرك خليفە
 لىرى اوزمانلردە اجراى حكومت ابدىن روما
 ايمپراطور لىرى، قىبىر لىر، كسىرى لىر كىمى
 امور ادارە لىرنە استقلال اوزرە ھىر كىس
 ايتىمىز لردى. بو دوغورودە عىومەك افكار

طرفندن فساد کرتدیکنی، قواعد اصلیه سندن
 منحرف بعض شیلر او گره تلدیکنی بهانه ایدوب
 مدرسه نی «آکادیمیه» متوسطه «که تبدیل
 ایلامشدر. بوندن صوگک معلم کاریناوس
 ریاست ایدوب مدرسه ننگ تعلیماتی تجدید
 ایدرگه شروع ایلامشدر. «واوشبو وقتدن
 اعتبارا «آکادیمیه» جدید» حاصل اولدیغی
 مظهر در. بوندن صوگره کلینیک کوس،
 فیلوس و سائر له ریاست ایلامشدر ایسه ده
 شاکردار ایکی گه بولینمشدر. بری آکادیمیه
 طرفنده قالدوب دیگر لاری اول جمعیتکه ضد
 فقط دها رونقلی بر جمعیت تشکیل ایلامشدر که
 بوگا مشهور فیلسوف آرسطو (ارسطا
 لیس) رئیسک ایتمشدر.
 آرسطو ماکدونیا حدودنک «استاجر»
 نام قریه ده ق. م. ۴۸۴ سنه سنده دنیاغده
 کیلمش، افلاطونغه بکر می سنه دن زیاده شاکرد
 اولمشدر. صوگره جمعیت، شهر یاقنک اهل
 اثینا طرفندن بنا ایدلگان لیکاو (۱) هه کوچریلوب
 «مشائیین (۲) جمعیتی» اسمنده قبلنمشدر.
 آرسطو ننگ جمیع علومده علی الخصوص
 فلسفه ایله سیاستده بیوک شهرتی وار ایدی.
 کوب کتابار تالیف ایدوب انلرده اقسام
 فلسفه نی جمع و اوزیننگ اختراعات جدیده سی
 ایله توضیح ایلامشدر، علم منطقده الک الک
 قیاس، اشکال انواعی اختراع ایتمش، طبیعیات
 علمنه ماهر شاگردلر قالدرمشدر. ماکدونیا
 پادشاه سی فیلیبس طرفندن اوغلی اسکندر
 کبیرنی اوقوتوق ایچون چاقروب آلتش و
 آننگ یاننک ۸ سنه قالمشدر (۳).

(۱) موآت العبرده لیسوم دیب یازغان اوشبو
 لیکاولسه کربک (۲) آرسطو آتیاق اوزرنده یوردیگی
 حالده تدریس اولادکندن اوشبو اسم ویرلدی دیملره
 (۳) اسکندر طبیعیاتده تجربه یایمغه امر ایدوب
 تجربه ایچون لازم اولان نوسه لر ننگ کلینی و مصرف ایچون
 سیکز یوز دینار ویرمشدر.

(۱) هرچیسی، الفلسفة العملية: «هی التی
 تعلم قواعد بها تستقیم الترتیبات العقلیه.» والنظریه:
 «هی التی تظهر الحقائق العقلیه الخاصة.» در (۲)
 هرچیسی: «هی مبدا ترکیب الاشیا و تهی تغییراتها.

افلاك انك اطرافنده حرکت ایدر، بو کونده کوردکمز دینگز لر کیله چکده قوری بر، وقوری یولر دینگز اولورلر، بو انقلابلر اشیای ماضیه ننگ اونودلمقینه وبا، آچلق زانله، اوت کبیلر علوم ومعارفنگ ضایع اولماقینه سببدر « دیمشدر .

آرسطو « سعادت لذت بدینه ده » دیو چیلرنی رد ایدر و اوزی سعادتنی عقلننگ اعمالنه، طرق فضائلگه سلوکنده دیور ایدی. عقل ننگ اشرف اعمالی کائناتنه تاملی، اصول موجودات، افلاك و کواکب و باشقه اشیای طبیعه دن خصو صا موجود ازلی اولی دن بعثدر . آدمنگ سعادتنی اوچ نرسه دن صادر اولور. آنلر ده کمالات عقلیه (رائینگ طوغریلقنی، تدبیرنگ کور کملکی کیی؛ کمالات بدنییه (قوت، کور کملک مز اجنگ معنیللگی کیی)؛ کمالات دنیاوییه بایلق طیب الاصل اولمق کیی) درلر . علوم ادبیه گه اعتنا فضائلگه تمسکنگ یاردمچی هم ادیبنگ قارتلق کونده کوکلینه تسلی ویره چک شیلرننگ اعظمی در « دیور اولمشدر .

مقولات عشره ننگ فائلی آرسطودر. اوشبو بیئکه اونسنی جمع ایندشلردر «زید الطویل الازرق ابن برمکی * فی داره بالامس کان منکی «فی بده سیف اواه فالتوی * فهذه العشر المقولات سوی»

بعضیلر بو مقولاتنی معرفتده فائده دگل ضرر وار، دیورلر. زیرا آدم یونلرنی حکم عقلی گه مبنی، حصر استدلالی ایله محصور دیو ظن ایدر حالبوکه حصر، اصطلا حیلر. بعضیلر بدی گه حصر ایندشلردر، یورلر.

آرسطو اوزی وفات ایندکن صوگره

تعریف سلبی: شینگ ماده سی « شول شینگ اوزیده، امتدادیده، طولیده، عرضیه آکا عارض اولان امور وجودیه ننگ باشقه سی ده دگلدر (۱). عدم ترکیب اشیاغه داخل اولغان اصل دگل بلکه اجسام ننگ حدوثینه موقوف علیه اولان اصل غارچی « دیمشدر (۲).

فیلسوف دیمشدرکه: «جسم طبیعینگ حدوثی ایچون ماده اولیه ننگ خلافنده بر اصل ثانئ لازمدرکه اولده صورتدر. کره ارض ننگ جرمی دورت نرسه (تراب، ماء، هوا، نار) دن مرکبدر. تراب ایله ماء دائما مرکز گه نوشمک قصد نده اولدقلری ایچون ینگل عنصر، هوا ایله نار دائما مرکز دین بیرا فلاشمق اولدقلری ایچون آغر عنصردرلر » .

کذلک فیلسوف: « ماده الی غیر النهایه قسمتنی قبول ایدر، عالم کون مملو اولوب هیچ وقت زائل اولمق دگل، شمس بزم کوردکمز کیی دوراننده مستبر اولمق، تناسل ایچون ابتدا یوقدر. زیرا انسانغه ابتداء اولسه اولگی آدمنگ آناسز آناسز اولمقی لازم کلور حالبوکه بو محالدر. بناء علیه هر آدمدن ایلك آدم، وهر یومرقادین ایلك طاوق، وهر طاوق دن ایلك یومرقا واردر. وباشقه حیوانلرننگ حکمی دخی بودر. افلاك فسادنی قابل دگل، هیچ بر وقت خراب اولماز لر، دنیا اوشبو کیفیت اوزرنده فسالور، آرتمازهم کیومماز، برهالمنگ اورناسندهدر.

(۱) می مالیست ذلك الشی ولا امتداده ولا عرضه ولا نوعا آخر من الامور الوجودیه العارضه له. (۲) عدم ننگ اصول جمله سینه داخل اولدتنی بویله اثبات ایدر اولمشدر: « هر شی ننگ ماده سی شبهه سز شول شینگ صورتندن حالی اولمق ایله مسیوقدر. مثلا سریر ننگ ماده لرن یعنی آغاچ کیسا کلمی وفتنده سریر صورتندن خالی اولمق کیی اوشبو خلو موقوف علیه اولان عدمدر. »

وارثاری کتابلرینک ظالملر قولینه توشوب ضائع اولمقدن قورقوب بر آستنده بر مغاره گه باشوردیلر . کوبسی شونده هوانک رطوبتی سبیلی تلف اولدی . زیرا آندن چقاروب آغانچه ۱۳۰ سنه وقت اوتوب کیندی . صر گره بیلکانوس دبانک آدم صانوب آلوب حر و فلرنی یاقتورته و روشانلاندره طورغان بر مای ایله اصلاح ایتمکچی اولمش ایدی . اصلاح دگل بالعکس افساد ایندی . هر فلرنی بوزدی کوب بر لرینی تغییر ایندی . آکلا شلمان بر لرینه اوز طرفندن کوب نرسه لر الحاق ایندی . اوشوبوز و فلغی اصل روحندن بعیدلگی ایله کتابلرینه کوچودی و آرسطو اثر لری دیه تشهیر ایلادی ، دیشلردر .

(آخری وار)

ع . سعیدوف . بخارا .

ترکستان ولایتی

(باشی ۲۳ نچی نومره)

«سمرقند» شهر بئگک تا سبسی هفتک تاریخلرده تورلی روایت وارد . هر بر قوم و ملتنگ مؤرخلری کندی ملتلی طرفینی ترجیح ایلدیکلری سببندن بو شهرنگ بناسینی کندی قوملرینه اسناد ایدر ایچون اجتهاد ایتمیشلر و اوشبو جهنن بر چوق اختلاف میدانله کلمشدر .

بعضیلری میلاددن ۴۰۰۰ ییل مقدم «افرسباب» تا سبسی ایندی و بعضیلر ۳۰۰۰ ییل مقدم ایران شاهلر ندیج «کیکوس» بنا

ایندی دیپور لر و بعضیلرده یونان شاهلر ندى «البکساندر ماقیدونی» تا سبسی ایندی . دیلر . معتبر سوزلر گه کوره ایران شاه لری طرفندن بنا اولنوب اسمی «مرکند» اولمش . آلتنچی عصرده اسکندر کبیر «آفصو» آمودریانی کچوب ، سمرقندی ضبط ایتمیشدر . ۵۵ نچی تاریخ هجریه ده حضرت معاویه طر فندن خراسان و الپسی سعید بن عثمان نام ذات یباریلوب ، هسگری ایله سمرقندی محاصره ایتمیسه ده ، صاحبیله مصالحه ایدوب رهن آلمش . بدنچی عصرلرده عربلر طرفندن ضبط ایدیلنوب ، تمام آنلرنگ اداره سینه کوچوب ، اونبرنچی عصر گه قدر آنلر نصر فنده طور مشدر . ۷۷ نچی هجریه تاریخنده امام قتیبه بن مسلم طرفندن ماوراء النهر و سائر بلاد ایله ترکستان ولایتی و شهرلری جمله فتح ایدلمشدر . خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن سامانیلر طرفندن سمرقند شهری پای تخت اتغاذ اولنهرق ، بونلر دورنده فوق العاده اعمار و توسیع و تزئین اولنوب علوم و معارف اسلامیه نگ اکت برنچی مر کزی اولمشدر . بر چوق علما و ادباننگ چقغان بر لری ده اوشبو شهردر .

اون برنچی عصر دن سوکوره عربلر دن استقلال یواش ، یواش انقراضه یول طوتوب ساچوقیلر قولنده بر آز طوروب آندن ایرا نیلر ضبط ایتمش ايسه لرده ۱۲۲۱ نچی ییلک مغول جنسندن مشهور چنگیز خان ضبط ایندی . مسجد ، مدرسه لره و غیر عمارتلرنی بر ایله یکسان ایلاب نادر ، نادر کتابلرنی یاندردی . ماوراء النهر و سمرقند شهرلری خوارزم شاه ننگ زمانیک معذور ایکن .

چنگیز طرفندن اولان محاصره وقتنده

۴۰۰۰۰ و دیگر روایت ده ۱۱۰،۰۰۰ کشتی طر
فندن مدافعه اولنمشیدی. نهایت تاریخ میلادی
ایله ۱۳۶۹ نهی ییلده تمبر لنگ (آقساق تمبر)
ضبط ایدوب، سمرقند شهری و همدوما تر
کستان ولایتی تر قیغه یوز طوندی و اولگیدن
زیاده معور اولمشیدی. کندیس طرفندن
پای تخت اتخاذ اولندی. فاستیل کارولی
اوچنهی گینریخ ایلچسینک بیانیه کوره، یوز
ایلی بیگ عدد جان اولمشدر. تمبر لنگ دن
• وگره نیبره لری آراسنک عداوتلر آرتوب
اختلافلر چوغایدنک، سمرقند و بخارا اوز
بکلری طرفندن هجوملر اولوب کوندن کون
تندی ده اوله باشلامشدر.

اهالیسی آز الدیغی کی، ایسکی اسباب
و مدنیتی دخی محو اولمشدر. ۱۸۶۸ نهی
ییلده روسلر طرفندن ضبط اولنهرق «زرفشان»
اسمیل تشکیل اولنان ولایته مرکز اتخاذ
اولمشدر. سامانیلر و سلجوقیلر دورلرینک
آثار عمرانی چنکیز طرفندن احیا اولنهرق،
دور تمبر آثارندن، بعضیلری منقرض
و بعضیلری موجود اولسه اوده انقراضه
یاقیندلر.

الخ بك رصد خانه سندن «فلندر خانه»
اسمیل معروف دار الفنونندن بر اثر قالمشدر.
رصد خانه نی شیبانیلردن بر خان طرفندن،
خزینه کو مالک طنی ایل بقدرلمشدر.

بو کونده سمرقند شهری ایکی قسم که
منقسم اولوب، بر قسمی روسیه دهه سی
و دیگر ایسکی شهر آتالمقده در.

روسیه کوچه لری باور و پا طرزنده
اشلانوب، ایکی باقد. آرق (کانا) بوینچه
صولر بیارلوب کاناو بویلرینه یفاچلر اوطور
تلمشدر. عجایب باغچهلر، محکهلر، دولت

مکتبلری گوزل صورتده وجوده کنورلمشدر.
۱۸۹۷ نهی پیل اولان تعرییر نفوس حسابی
بوینچه ۵۴۹۰۰ ایرایله خاتون، جانی اولمشدر.
سمرقندده یکر می پیش کوچه (اورام)
و ایلانسی ۱۷ چافرم یوز ایلی سازی در.
اوبلاستنوی پروا لینه خزینه اداره سی، اپرلر
پروگیمنازیه سی و قزلر گیمنازیه سی اوبلسوت
محکمه سی، دولت بانقه شعبه سی، ترانسپورتنی
کانتورلر، عسکری، صوبر انیه و غیر یلر اوشبو
قسمده در شهر کتب خانه سنده بز بیک پیشبوز
جلد دن زیاده کتابلری وار. بو ییل معارف
و حمیت پرور مسلمانلر نك غیرت و همتلری
سایه سنده مسلمانلر ایچون قرائتخانه و جمعیت
خیریه آچیلدی. بو ایشکه سمرقند نك ائک
معتبر ذاتلری اشتراك ایتدیلر. کوب، کوب
تشکر اولنور. بو خیر ایش ایله ملتکه
عموما ترکستان ولایتینه نمونه اولورلسق
ایشکه مباشرت ایتولری ایله سمرقند شهری
افتخار ایدر لکدر. دیک که ایسکی مدنیتی،
احتمداد و قابلیت وار لغینی اثبات ایتدی.

II

تیمور لنگ (آقساق تمبر)

امیر تیمور خان، تیمور کورکان و صاحبقران
دیمکل مشهور و بزنگ تیلمزده ده آقساق
تمبر نامیل معروفدر. مبالغه حکایه لی تاریخ
ایله و بعضا کفارینه قدر جسارت ایدوچیلر
ایله و بعضیلر کرامت صاحبی دبه تورلیسی
تورلیجه اعتقاد ایتمکده لر. (بوده بزنگ جهالتمز
نتیجه سندن تاریخ کتابارینی مطالعه قیلماقده
دندر. هر بر مبالغه لی بازارخان کتابلری
مقدس صایوب تفتیش سز حکم قیلماقده دن

ضبط ایدوب ۷۸۸ دە آذربيجانه كلوب ، سلطان احمد جلابرى فرار ايتمكله ، تبريز ، نخچوان ، فارس ، و تفليس جهت اربىنى دخى فتح ايتمش . قره باغ حاكى شېخ ابراهيمى عرض اطاعته مجبور ايتمشدر . آندن شيرازه واروب ، آنك حكمدارى آل مظفر الدين شاه يحيابه يونالد بگدن صوكره كينه سمرقندكه قايتمش ايدى وشول ائناده دشت قپچاق (قرگيزىرى) توفتاميش خان ايله ايكى مرتبه اوروشوب توفتاميش خاننى مغلوب ايتمشيدى . بوندن صوكره بنه ده ۷۹۴ نهى بيل لردد مازاندران وشيراز طرفلرينه كيتوب آل مظفردن شاه منصورى قتل ايله فارس اقلېمنى ضبط ايدوب بغداد طرفينه كيتمش . عراق عربى دخى قوليه توشروب ، موصل ، ماردين ، ديار بكر جهتلرينى فتح ايتمش . شرواندىن دشت قپچاق غه كهوب توفتاميش خاننى كلياً منهوم ايددرك سيبريه نك ايچ طرفينه قدر تعقيب ايتمشدر . بسو صره ده بحر خزر اطرافنى وروسبه نك نصف جنوبيسنى دخى ضبط وتخریب ايتمش ؛ آندن ۸۰۰ تاريخنده باشين كى هندستانه هجوم ايددرك ، شاه محمدرابعى مغلوب ، وپايتخنى اولان «دهلى» ايله هندنگ اكثر طرفلرينى ضبط ايدوب ، كهديكى يرلرى قانه غرق ايلامشدر .

احمد جان بيكتىروف

كېلگان بر خطالقدر . تركستان ولايتى حقدده جنادل قصهسى ، خندق واقعه لرى كىي حكايه لى اصلسزدر .

تيمورلنك پياكده آقساق تيمور السنه اجنپه ده (نامرلان اسمبله غلط يازلمشدر) ذاتا : آقساق تيمور دنيا نك ائك بيوك سياسيون وجهانگيرلردن اولوب ، فتوحاتيله وضبط ايتديكى يرلرده ظلملى ايله ده مشهور اولمشدر . ۷۳۶ تاريخ هجرية ده ماورالنهر نك «سبز» نام شهرى جوارنده «كش» قصبه سنكده طوغوش ايدى . روايتلره كوره بر قاچ بطنده چنگيز نك سلاله سيله بولشن بر مغول سلاله سنه منسوب اولوب ، چنگيز خاندانينه قرابت صهرية ايله دخى مربوط اولمشدر . بو مناسبتله چغتاي حكمدارى تغلق تيمور نك زماننده وفات ايدن همى سيف الدين نك يرينه «كش» والبسى وهشبرت رئيسى (اوين باشى) اولوب تغلق نك وفاتنده بونك قاينى اولان امير حسين له اتفاق ايدوب ، تغلق نك ارغلىنى مغلوب و قتل ايتمش . بعده امير حسينى دخى بلخده محاصره واخذ و قتل ايددرك ، ۷۷۰ تاريخلرنك خانلى رسما اعلان ايتمشدر .

كندسينك بر قولى و بر آياغى ضعيف ايكان ، قللى طرفندن کوتاروب بورتگانلر . خوارزم و قاشغار ايله بتون تركستان ولايتى ضبط ايتمشدر . ۷۸۳ نهى بيلك خراسانى ضبط و حكمدارى بولنانك ملك غياث الدين كرتى اسير ايتوب سمرقندده حبس ايتمش وسببوزار ايله نيشابورى دخى فتح ايله ، سربداراندىن خواجه هلى مؤيدى تسليمه مجبور ايلامش . بئك سيستانى ۷۸۵ ده قند هارى ، مازاندران نى

اناسندن قزينه

۱۸ نچی نومبر «شورا» ده اولان «وقت» نام مقالیی او قوب مستفید اولدم و اتفاتی اوله رق بر ترك محررينك «وقت» حقنه بازمش اولان بر مقالسی ياننده اولنور ایدی. ايشته شوندن اقتباس ايدوب اوشبو «اناسندن قزينه» نام مقالیی يازوب «شورا» ده حرجنی اميد ايتدم.

سو کيلى قزم!

سگا بر ساعتك قيت و بهاسی خصوصه اوزون بر نصيحت پاگی مطالعه نامه ار سال ايدم؛ لکن ظن ايتمه، فکرم بر آلماسلی ساعت که منحصر در! چونکه زينتنگ قاريشمه نه قدر اعتبار سز اولديغنی اوزگده بيلهسن!

بزده بر خزينه واردر که ايجنده هند بر ليانلرندن ده قيميلى جوهر بولنور. اول ايسه قلمز ايدیکی معلومك در. ايشته سگا بحث ايتمك ايسته ديكم ساعت، ساعت حياتدر که، اونگان ديقه سنه ميليونلر وير لسه ده قاپتار مق معالدر.

مقدمه سگا يازديغم نصيحتنامه لر ايجنده سنك ايجون بيگرك استفادنی موجب اولغانلر دن برسی بودر. بونی ده بيگرك دقت و مستفید اولیق شرطی ايله او فو! سگايوکه ديكم مسلك اخلاقنی تعقيب ايت که، دارينك عزتلی اولاسن.

قزم! كونلرنگ بئكاروی ايله، آيلر و سنه لر برسی برسی آرتندن كلوب، كيتدكچه زمان، و بونكله برابر حیات ديولگان انساننگ عمری كيجر. انسان عموم ايجنده اوز احتياجاننی خدمت و اجتهادی ايله تسهیل

ايدر. اجتهادی سایه سنده مترقی ذاتاردن اولوب ترقیات بشریه که خدمت ايتمش اولور. حاضرگی حالمز او تكان زمانفه نظرا بيگرك مشقتلی اولديغندن، انسانلر اجراسی مجبوری اولان وظايف آستنده قالمشدر.

الرمزده اولان آثار، اسلافنگ بزگه قيمتلی يادكارلری در که، آنلر موجود اولديغنه نائل مطلب ويغتلو اولديغنه دن باشقه اسلافنگ ناملری باقی اولور ديمكدر.

قزم! بو عالمده هر بر اش، بر اثر ميدانکه كيترر. آثار مدنیه پك اوزون حياتگه مالك اولديغی كبی باشقه ماده لرنی طودر وغه خادم بر كمالت اولديغندن انسانلر ترك جهان ايتمكده بولنسه لرده معرفت ميدانك آثار باقی قالمير! . . . اويلاقی كرك كه بزدي اول شول مسافر خانه اولان عالمگه نيچه و نيچه قافله كلمش، حياتلری مدتنده بتنز و توكنمز مشغولات که اوغرامشدر، انسانلرنگ احتياجانلرنی تسهیل ايجون چالمشدر، و اول محترم ذاتلرنگ كوبسی اوز مسلكلرنگ سعی ايدوب، مردار و جاهلر طرفندن دگل اعتبار و حرمت ايدمك، بلکه حقارت ايدوب ينه اشلرنده ثبات و غيرت كوسترمشدر. آخر الامر بو وظيفه و خدمت و غيرت لرنی بزله يوكلاتوب، بتون اشيالرنی و آثار لرنی بزله توديع ايدوب دار بقايه رحلت ايتمشدر.

بالام! دنيا، سعی و اجتهاد ايجون بر درسخانه در. زماننگ بر ساعتی، حتی بر دقيقه سی خزينه لر دن قيمتلی در؛ چونکه اول بر ساعت ايجنده انسانيتنی مجروح ايدن بر آفاتنگ چاره سی بولنمشدر. اول بر ساعت

ایچنده بیگلر چه لوازم بشریه استکمال ایدلمش. عالم مدنیت علم نوری ایله تنویر ایدلمش، و اول بر ساعت ایچنده انسانیت منبعی اولان رحم مادر دن نبعه هالمار، حکیملر، امثالنه عصرلر ایچنده نادرا تصادق اولنده حق داهیلر وجودکه کلهشدر. حیات هالمنده ترقی و کمالتنک نهایتی یوقدرکه سعی و اجتهاد محدود بولنسون! انسانلر هرلری بارنده چالشغه میل ایتکوچیلر در. انسانلر بو فانی دنیاده گویا هیچ اولمیه چک کیی بتون کونلرنی اش اشلمک، اشدن سعی و غیرتله بتون هرلرین فدا ایتمکلری قانون الهی اقتضاسنددر.

هلمادن برسی دیبورکه: آلتوندن ایکی ساعت بوغالتدم؛ هر برسی آلتمش الماسلی دقیقه گه بولنکان. شول ایکی ساعتی قایتارو چینگه خزینهلر ویرلسه بینه آزددر؛ لکن اول ایکی ساعتی قایتارغه هیچ بر کشی قدرتلی بولماز. بر ساعتک قیمتی واهیمتی نه قدر بیوک ایدیکنه شول سوزلر کافیدر.

ساعتنک طوقماغی اوردیغی وقت کوب کشیلر اول صوغودن حاصل بولغان طاوشنی ایشدوب آه! بینه بر ساعت کیندی دیرلر، و کوب کشیلرنک فکرلری بوندن باشقه نی اویلامازلر. لکن اول بر ساعتک بوشقه، ویا بوزوقلق ایچنده ابنای جنسنه ضرر کینروب کبچرکان بر ساعت ایچنده انساننک منافع نامین ایدلمشدر. شول قدر تیز کبچرکان ساعت ایچنده نه قدر انسان مشقت چکمیکده درلر! قایوسی طاغ توبه لرنده قزدرغوچی قویاش قارشوسنده انسانلر اچون ایگون بتشدرمکله مشغول اولورلر. کببسی شهرلرده تورلی تورلی مشکل خدمتلر ایله مشغول اولورلر بر آنا، قوینده انسانیتکه خادم اولاد بتشدرلر.

قزم! نظر حکمنده بر ساعت نک درجهه اعتباری بیوکدر. وقتنی خدمت و اجتهادکه حصر ایتکان بر انسان نفسنه، هائل سنه، ملتنه و عالم مدنیتکه افراط درجهده کندینی فدا ایدن ذاتلر جمله سندن محدود اولنور. ایشته انساننک عمل دفترینک قارالمغی وزینتلمکی اول بر ساعت ایچنده وجودکه کلور. هالنده هر شیدن بر مقصود کوتولور. انسانلرنک عالم میداننده وجود طابولرندن مقصود الله عظیم الشامنک افعال ذاتیه سیله تجربه و امتحان اولنمقلریدر.

قزم! حیات بر تجارتدر، آنک سرمایه سی اخلاقدر. اداره سنی وجدان دیولگان راست دوست غه طاپشرمق شرطدر. دنیا بر تجارت اورنیدرکه انساننک اجتهادی سایه سنده اولان وقوعات و حادثات هر قایو سی بور معاملات تجاریه در. ساعتلر اول معاملاتنک درجهلرنی کوسترگوچی میزانددر. یاشلک اک گوزل و مناسب بر وقت تجارتدر. بونک چبگی اگر وجداننک عدالته

بر آنا عائله سينگ معيشتنى تاممىن ايدىك
 ايله اجتهادى وغير تېل چالېشېر. نى
 قيمتلى شول ساعتلر كه هر برفنده نېچه بيوك
 انسانلر نھايه سز مشقتلر وزمىنلر آستىندە
 قالوب «حقيقت» ديولگان نور ايله فكرلرنى
 نورلاندىروب جمعيت انسانىنى شىكرانه گە
 بورچلى ايتىشلردى. نى مقدس دركه اول
 كېچىكان ساعتلر، نېچه عالى واصحاب معارف
 بىتماز وتوكىماز غېرتلرېنە دىيانگ شول كوئى
 معبورىتىنى، انسانىت ومدىنىنگ ترقىسىنى
 استحصاله خدمت ايتىشلردى.

ساعت صوفغان طاوشنى ايشىدىكىگ وقت
 توشوب واوز اوزگە آيت كه : عجباً بن شول
 ساعت ايچىندە نه قىلدىم! عقللى برادرگ كىتابلر
 بىنى قولېنە آلمىش ، مکتىبىن كىدى ، ساعت
 صوفغان طاوش قولاغنه ايشىدىلر ايشىدىلر
 كولىگە باشلادى ، سويىچىدىن او طورغان
 اورىندىن صھرا رو بن شول ساعتدە نه قىر
 معلومات قازاندىم ، دىب فقېرر ايدى .
 آنىك تعصبىل ايچىندە كېچىرگان ساعت، حىياتىنگ
 اقبال وسعادتنى استىمال غە خادىمىر . نېچه
 بى چاره خاتونلر ، پاش وقارلر واردر كوز
 باشلرنى توگرلر ؛ چونكه آنلر دنيا بهاسى
 ايله تابلماغان قيمتلى ساعتلر بىنى خوارلق ومسكىنىنگ
 ايچىندە كېچىر مىشلردى.

وقت آغوبن صوكىي آغوب كېتىر ،
 ساعت، حىيات وقتىنگ كېچىرىنى بلدىر ايز گولك
 وگوزل نىت ايچىندە اونكان ساعتلر انسان
 ايچون دنيا و آخرتدە مكافات كوستىرر. فساد
 بوزوقلىق ايچىندە كېچىرلگان كونلر انسان
 نى بد بخت ايدىر ، واول بدبختلكدە كېچىرلگان
 ساعتلر، هېيات غائب ايدىلمىش زمان قاپتە
 الكە كېچىز .

ايرتە قوباش طوغار ، ساعت موغار ،
 هر كىشى خدىمتنە كېتىر ، گوزل بر كون
 آپلغانى كورر ، شول بىكى كون آپلمازدىن
 اول اوزىگە بر مىسلك ، بر حرىكت نعيىن ايت .
 نه قدر كوئىك ضايىع اولدى ايسە بارسى
 اوزگىنگ خطا واعتبار سزلكىدىن ايدىكىنى بىل !
 ايرتە اوبىقوكىدىن اوبىا ندىك ايسە تىبل
 ياتمە ! طور ! الله تعالى حضر تە قىلىق ايت !
 اوزرگە فرض اولان عبادتىگىنى ادا قىلودە
 مساهلە قىلمە ! اللهدىن جمىع مرادلرگىنى صور !
 الله تعالى حضر تلىرىنگ لطفى وكرمى پاك و وجدان
 صاحبلرى ايچوندىر . صوگرە فكر قىل ! بو
 كون نه قىلاچىم ؟ نه اش ايله وقتىنى اونكارە چىم ؟
 و اوتەچك ساعتلرى نه روشدە اداره ايتەچىم ؟
 هر نه اولسە اولسون اوتەچك ساعتلر ايچون
 بر خدمت حاضرلە ! كونىك نھايىتىنگ « الحمد لله
 وقت وساعتلرمنى نه گوزل اداره ايتدىم ! »
 دىبەچك ايشلر ايله باشلا ! و اوزىك ايچون بر
 خط حرىكت نعيىن ايت ! و بو نكلە سكا بردىستور
 حرىكت وضع قىلام سكا بىدىن طوغرى ومشفق
 بر نصىبىتىر ، نصىبىتى قىبول ايدىر ايسەك هېچ بر
 آفات ، مىنى تعجبىز ايتماز شايىدكه الله هر اشىك
 معىن اولور . قزم صاغ اول ! و بىكا دھاجى اول !

شهر «مسقود» ايكنچى مسجد جامعده امام

محمد صفا عليمى

بىكى وفات رھمۃ اللہ علیہ

تركى قوملر

تركلر ، آسيا قطعه سينگ الك بيوك والىك
 شهر تلى قوملر ندىنر . تركلر الك ايلك سېبىر با ايله
 چىن آراسىندە اولان يرلردە طوررلر ايدى .
 بو كوندە سېبىر يانگ شىمالىندە تركلرنىك

جنس و ذیل جهندن قاراند اشلری اولان «باقوت» قوملری معیشت ایدرلر.

ترک لرنک اصل منشا لری حقندہ تدقیقات اجرا ایدلما دیکندن بو قومنک وطن اصلیس تعیین ایدلماش ایسه ده بحر محیط شمالی ساحلندہ اولان «النای» و «ینسی» اطرافندہ اولنوب ده شول بئرلردن جنوبیہ طوغری انتشار ایتدیکلری و یا خود ایلک، النای تاغلرندن شمال طرفینہ کیدوب ده آندن انتشار ایتدیکلری ظن اولنور.

تاریخ ضبط ایدلہ باشلان دیغی وقتلرده ترکلر، جیحون، سیحون بیلغہ لری شمالندہ، خوارزم کولینک شرق شمالندہ، چین و قطای ننگ شمال غربندہ، اورال تاغلری ایلہ اولغہ طوغری آراسنک اولنور لری ایدی.

آثور بادہ ایلک مدنیت تاسیس ایتیکلہ خط میغی ایجاد ایتیکنی آثور ہلرگہ اوگرہ دنلر ترکلر اولدیغی مرویدر.

ایران قدیمنک تاریخ و اساطیری، ایرا نیلر ننگ ترکلر ایلہ اولان مناسبت و محاربه اری ایلہ مشہوندلر. ایسکی یونانلر ایلہ بنواسرائیل قوملری آراسندہ ده «ترک» اسمی مشہور ایدی.

ہجرتدن ۵۰۰۰ ییل ایلک ترکلر ہند، ایران، بابل سمٹلرینہ مستولی اولدقلری کی ہجرتدن ۱۳۰۰ ییل ایلک عراق جمعیہ ده ۲۸ ییللر قدر بئر وقت اشغال ایتمشلردر؛ اوشبو ایکنچی سفرلری اوغوز خان دیہ مشہور اولان بیوک حکمدارلری زمانندہ اولدیغی ظن ایدلنور. ترکلر، ترکستاننک شرق جهندہ و غرب جهندہ اولوق اہتباریلہ «شرق ترکلری» و «غرب ترکلری» دیہ ایکی بیوک شعبہ گہ آیرلورلر. شرق ترکلری بیش الوسدن

ہبارت اولوب، ایلک مشہورلری «اویغور» اسمندہ اولان ترکلردر. غرب ترکلری ایسہ «اوغوز»، «قپحاق»، «بچنک»، «قرغیز قاپساق» کی اونیش مقدارندہ الوسدن ہبارتدر.

بئر وقتلر «اویغور» لر ترک قوملری ایچندہ ایلک مدنیتلیرندن اولوب، لسانلری ده ترکلرنک ادبی لسانلردن صانالور ایدی. اوشبو نیلک یازماش خیلی اثرلر واردر. سوکرہ ده بونلر آراسینہ نسطوری راہیلر کلمکله بئر بانچہ دن بوز و لمش بربازو قبول ایتدردیلر. ترکلردن ہومینتہ ایلک مسلمان اولان قوملر اولغہ اورال بویلرندہ اولان بلغارلر در کہ مسلمانلقلری ہجرتدن ۳۱۰ نہی ییل رسما اعلان اولندی. بوندن سوک ترکمان حکمدار لردن اولان سالورخان (قارہ خان) کندی تبعہ سیلہ ۳۵۰ تاریخندہ اسلامہ داخل اولدی. اوغوز خان قبیلہ سندن اولان ترکلر «بغداد» شہرینہ عسکرلک ایچون کیدرگہ باشلادقلرنک آنلردن کورمکله قرغیز قاپساق ترکلری ده ہجرتدن ۴۰۰ نہی ییللرہ اسلام قبول ایتدیلر و کویلری ده عسکرلک خدمتی ایلر ایچون بغداد شہرینہ سفر ایدوب طورر اولدیلر.

ترکلر، دین اسلامنی قبول ایتدیکلرندہ اوچونچی مرتبہ اولہ رق یازولرینی تبدیل ایتدیلر و عربی حرفلر ایلہ یازارغہ باشلادیلر. اورتا آسیادہ دین و فن لسانی عربی، ادبی لسان فارسی اولدیغندن ترک عالملری عربی و فارسی لسانلرہ کتابلر یازوب، کندی تیللرنی اہمیتسنز قالدردیلر. حتی ایرانندہ تاسیس ایدلن ترک حکومتلری رسمی لسان اولہرق فارسینہ قبول ایتمشلردر. آنچق اویغور ترکلری بو اصولدن مستثنا اولہرق

کندی ملی لسانلارنده بعض شیلر یازمشلردر .
صوگرده دین روم ولایتلارنده میدانسه کلمش
سلجوق ترکلی کندی تیللرینه اهمیت ویروب
حتی رسمی اولهرقی اعتبار ایتمیشلردر .

سلجوق ترکارینک وارنلری اولان عثمانلی
ترکلی ترکچهنی رسمی لسان اعتبار ایروب،
بو کونه قدر دوام ایروب کلمکده لردر .

شرقی ترکلی خصوصاً چینگیز وتیمور
خانلرنک نسللرندین اولان خانلر وحکومتلر
ترکی لسانلرینی فارسی املاسینه تقلید ایدرک
یازمق هادتنی قبول ایتمیشلردن اصل ترک
لسانندن خیلی اوزگرمش حتی که چینگیز خاننک
ایکنچی اوغلی اولوبده ۶۲۴ - ۶۳۸ تاریخنده
بلخ، بدخشان، کاشغر ولایتلارنده حکومت
سورمکده اولان چغتای خانن نسبتله «چغتایچه»
دیه اسم ویرلمیشدر .

مع مافیه عثمانلی، چغتای، اذربایجان،
اورال ژولغه ترکلرینک بو کونده اولان تیللری
آراسنده فرق یوق کییدر .

دنیاده «تاتار» اسمنده قوم وقبیل
اولنمادیغی حالده قضای الهی اولارق فریم،
قزاق، اورال ترکلی، اصل ترکلردن
اوشبو «تاتار» اسمیله آیرلوب جامعه
قومیه گه بیوک برخلل کلمه سینه سبب اولمشدر .

چینگیزخان مسکونینک آللرندین بوروجی
مغول فرقهلری «تاتار» اسمیله معروف
اولور ایدی . چینگیز حرکت ایتمش جهتلرده
اک ایله «تاتار» اسمنده اولان مغوللر ظهور
ایدر و مغوللردن تتراب طور مقده اولان قوم
وقبیللر «تاتارکلور!» دیه بره برینه فخرتروب
فاچارغه باشلارلر ایدی . «دشت قپچاق»
حکومتی تشکیل ایلدیکی صوگ «تاتار» اسمی

بتون بتونه بتدیکی «صرای» شهرینه کلوب
وبو طرفلرده بورمش عرب سیاحلری ژولغه
بویلرند اولان قوملرینی عموماً «ترک» اسمیل
یاد ایتمیشلری حالده، نه بوردنر صوگرده
«تاتار» اسمی دخی فالقوب چتمقله خالص بلغار
ترکلرینک بالالرینه تابان تابانه ضد اولان
«تاتار» اسمی ویرلور گه باشلانیدی. (ژولغه
اورال بوینده اولان ترکلر گه «تاتار» اسمی
ویروبده بلغار ترکلرینی منقرض صورتنده
کوسترمک روسلرنک سیاسی مقصدلری جهتندن
میدانه کلمیشدر) .

بو کونده ژولغه اورال ترکلرینک لسا
نلری چغتایچه دن زیاده عثمانلیچه غه یاقیندر .
شویله که هر ایکی طرفدن جزئی بر غیرت
کوستراور اولسه بونلرنک لسانلری آراسنده
شاپان دقت فرق قالیه چقدر .

سلجوق لساننده اولان اثرلر تیبور هجو
منک ضایع اولدیغی کبی بلغار ترکلرندین فالمش
اثرلرده مغوللرنک بلغار شهرینه وبلغار ترکلر
بنه هجوملری اثنامنده تلف اولدیغی صوگ
وقتلرده روسلر ایله اولان محاربه لرده، تیبور
نک اوست اوستنه اولان وحشتلارنده نابود
اولدیغی مظنوندر .

ایلکدن اویغور و صوگرده چغتای اسمیله
معروف اولان لسان ادبیاتی اوزره بازلمش
اثرلرده تیبور فننه سنده هلاک اولمشلردر .

بو كى بعض كيمسه لى عملى ايله هېچ وقت
عمومى حكم ايدلماز .

آخوند دعواسينه كوره صحابه لى اهم
مهمات ايله مشغول اولدقلى سببىدىن حرام
اشلىر اشلاب طور سونلر ، لکن آنلردىن
صوڭ صورتلى آقچه لى استعمال ايدىن اسلام لى
عذر لى نه ايدى ؟

صورتدىن نهى حد يئنى كوچر وچيلردىن اولان
زيد بن خالد اوزىنىڭ اوينىڭ نه كى ضرورت كه
مبنى اولرق صورت طوتوشيدى ؟ (۱) .
حد يئلى ده بخارى و مسلم جامعلرنده اڭ
كوب تكرر ايدىن ابو طلحة الانصارى (۲)
اوزىنىڭ اوينده صورتلى پالاس آصراوينىڭ
وجهسى نه ايدى ؟ يوقسه بونلرده مى اهم
مهمات ايله مشغول بونلر پالاسنى و صورتلى
شېنى اويدىن چيقارغى ياخود صورتلر ينى
بوزارغى فرصت تاباماشلردى ؟ خسته وقتنده
ابو طلحة الانصارى : « پالاسده صورت وار ،
شونڭ اچون اويدىن چيقارگزا » ديدىكېنه
قارشو ، ياننده اولانلر بوڭا جواب اولرق :
« اولم بقل الاما كان رقما فى ثوب » ديبورلر ،
ابو طلحة ايسه بونلر : « بلى ولكن اطيب
لنفسى » ديه حراملىنى دگل هلكه تقوالق
بوليى و اولى ايله عمل ايتدىكى اختيار
بوزندىن بويلر تكليفده اولدېغى بيان ايلر
(۳) . آخوند دعواسينه كوره بو خصوصده
هم : « اويدى صورت طوتوق مطلقا حرام
اولدېغى حالده كبار اصحابدىن اولان ابو
طلحة الانصارى اوز اوينده صورتلى نرسه
طوتدى ! » دېمك لازم كلور . بر حد يئنىڭ

(۱) مسلم . ج ۲ ، بيت ۱۶۲ .

(۲) سنن ابن ماجه . ج ۲ ، ص ۲۰۲ .

(۳) جامع ترمذى . ج ۱ ، بيت ۰۸ .

ايلك اسلام آقچه سى

IX

آخوند جنابلر ، صورت استعمال ايتكىنى
واويلرده صورت بولدىر معنى قيد سوز و شرط سز
اولرق حرام ، ديه دعوى ايتدىكى و بونكله برابر
صحابه لىڭ صورتلى آقچه لى استعمال ايلدىكى ينى
اعتراف فيلدىغى سببىدىن صحابه لىڭ صورتلى
آقچه لى استعمال ايتكىلى حقننده
وجه تابمقى لازم كلور . ايشته اوشبو
اميد ايله تفتاز ايتنىڭ علم كلام حقننده سويلامش
سوزلر ينى عاريت كه آلومى ياكه كندى
قريبه سى محصولى اولرقمى ديه در :

عصر سعادتن عبد الملك بن مروان
« عصر ينده قدر ، فارسى درهم و دينار لى استعمال
ايدىلنوب كلى . اصحاب كرام طرفندى بونلرده
اولان صورتلر تعارض واقع اولمادى . بونىڭ سببى
ايسه بونلر (صحابه لى) نىڭ نشر دىن و تعليم
احكام شرعيه و جهاد فى سبيل الله كى اهم مهمات
ايله مشغول اولدقلىرى ، تبديل درهم و دينار
مساعدا اولمادىغىدىن بولسه كرك ! »

آخوندنىڭ اوشبو جمله سىنىڭ آچىق تركيچه
سى : « دىن تاراتمق و صوغشى ايتكىدىن بوشى
آلمادقلى سببىدىن ، صحابه لى صورت استعمالى
كى حرام اشلىرى اشلاب طور ديلر ! » دېمك
اولور . ناگاه چيت تيللر كه ترجمه ايتمك لازم
كلسه اوشبو مضمون ايله ترجمه ايدلن چكدر . ايشته
آخوندنىڭ بو فكرى شايان اهميتدر .

معصوم دگل بنده لى ، كيم اولسه لى
اولسونلر احتمال كه بنده چىمك ايله گناهلر كه
ارتكاب ايلر لى . قرآن شريفده بيان ايدلىمى
حدلرنىڭ عصر سعادته بالفعل اجرا ايدلىكى
اصحاب سنن طرفندىن روايت ايدلنور . فقط

ایدی و صرفی ایند کینگت مکافاتنی هم بر وقت ایله کورر. احتمال که حسن قصدی اولدیغی حالده قلمی خطا بورمش و یا که ضیق عبارت بلا سینه اوچر ادیغندن مقصودنی مرادینه موافق افاده ایله آلامشدر. خلاصه: بز بو کیمسه نی معذور کورمک مز. فقط کیم اولسه ده اولسون اصحاب کرام حقنده: « صوغش و تعلیم ایله مشغول اولدقلر ندین حرام اشلر اشلاب طور دپار! » دعوا سنده اولور و شو بیله اعتقاد ایله ایسه صحابه لره قی قزیل افترا سویلهش و بنون امت حضورنده آنلره ناحق بلا صالحش اولور. (عاش لله ما علمنا علیهم من سوء).
 اسلام شریعتنده، فی سبیل الله اولان جهادلر ننگ بیوکی فرض ایله حراملر نی بیلوب مقتضالری ایله عمل ایتمکدر. انک شرافتلی تعلیم و نشر دین ده، فرض و حراملر نی بیلدر مک و موجبلری ایله عمل ایتمدر مکدر. ایلمدی فلان تورلی اشلر ایله مشغول اولدقلری سببلی صحابه لر ننگ بر حرام اشدی اولدقلری نه یرده قالدی؟

آخوند جنابلرینه اولان مدافعه مز شم دیک بو قدر در. مقاله ننگ باشقه قسملرینه نوبت یئدیکی و فرصت نوشدیککی بر وقت ایله مباشرت اولنور. « ایلك اسلام آقچه سی » مقاله سننگ باشنده چیت کیمسه لر ننگ مداخله ایتمکسزین طور مقلربنی رجا ایتمشیدک. شم دی بزم سویله چک سوز مز تمام اولدی. بوندین صوگ مراد ایمن آدم کر شه بیلور و ایستدیککی مقدار سویلر. یازمشلر مزنی اصولی ایله تنقید ایدنلره منتدار اولچقمز. آرزو ایمن ذاتلر بیورسونلر!

راویسی اوزی روایت ایلامش حدیثی ایله تماما و یا که قسما عمل ایتماز سه حدیثنک قوتی نه حالده اولچقنی مدرس لرمزده اصول الفقه کورمش شا کردلر ننگ هر بری بیلور لره بونی اوزون سویلر گه حاجت بوق.

بو کونده اهل قبله دن اونیش ویکر می میلیون قدر اولان خلقلر ننگ حتی رسمی علا متلری ده حیوان صور تیدر. بونی ده بر قدر ملاحظه ایدر گه تیوشلی.

اصحاب کرام، حتی انک نفوذلی آدم لره قدر حدودنی اجرا ایتمشدر، قرآن شریفنی جمع ایلمشدر، بر فرضنی ادا ایتمکان عرب قبیله سی اوسننه عسکر پیاروب محاربه ایتمدر مشلر، مکه ایله مدینه آرا سنده اولان یوللر نی توز انمشدر، مسجد نبوی و مسجد حرامنی توسیع و تعمیر ایلمشدر، حتی که « بصره » شهرنی بنا ایلدوب « کوفه » بلده سنی بیوک بر مصر حالینه کتور مشلر. دین نشر ایلدوب و فی سبیل الله جهاد ایتمکله مشغول اولدقلری وقت بونلر ننگ هر برینه یتشمشدر و اجرا ایتمشدر. اما قار عالی کومشچیسینک بر هفته، نهایت بر آیده یالگری اشلبه چک بر اشنی ایلی حتی یتمش بیلر بر مدت اوتدیکی حالده همیشه یتشه آلامشدر و حرام اشلره مرتکب اولر ق طور مشلر! ایشته بو بر عجایب حالدر، بونی ایشتد یکنده حیرتندن هر کیم بار مقن آغزینه قویوب فکر لب طور رغه مجبور اولچقدر.

علم یولنده قار تاپیش آدم لرمز حقنده احترام کوسترمک انسانلقدر. آخوند، هر نه قدر بزلر نی اهانت یوللوقلم بورتمش ایسه ده و حاللری بزه دگل، بلکه کندینه هاند اولسه کرک. هر کیم کندی خزینه سنک اولانی صرفی

ذیل

کامل آدم لر هیچ وقت ناقص و حقیر کیسه
 لر ایله مناظره گه کرشمازلر و آنلره « تنبیه »
 لر ایدرگه، جوابلر و بزرگه تنزل بیورمازلر.
 بو سوز در سندر . حقیقت حالده بونلرنک
 عادتلری هر وقت شویله اولور . اما نه کی
 سبب ایله اولسه ده هر دفعه مناظره گه حاضرلور
 لر « تنبیه » و جوابلر و بزرگه کرشور اولسه لر،
 اول وقت مناظره اصولینه کوره « خصم »
 مقامنده اعتبار ایدلمش ذاتلرینی اهانت
 ایتمکن غایت اجتناب ایلر لر ، دلیل و مقدمه
 لرینه حرمت کوستور لر . زیرا صبی بالالرنک
 اخلاقلری اوینلرنده و بیکلرنک اخلاقلری
 بحث و مناظره لرنده معلوم اولور . فی الواقع
 خصمنی و آنک افکارینی معترم طوتمق مناظره
 ننگ ادبندن اولدیغی « آداب بحث ، عالملری
 طرفندن کتابلرنده یازلمشدر . بو نمان مخالف
 حرکت ایدن کیسه ، مناظره ادبی آياغی
 ایله تابتماش اولور . بو حال ، طبیعی یا تربیه
 سزک یا که اقتدار سزلقدن ناشی اولنه چی
 شبهه سزدر .

« خصم » کلمه سی بالکنز اصطلاحی هر
 سوز اولوب، مناظره قاعده سینه کوره هر مقامنی
 تعیین ایدر ایچون عاریت گه گنه آنه شدر .
 پوقسه عدو و بغیض معنالرنده اولماز . مناظره
 حالنده اولان « خصم »، حقیقت حالده طوغری
 و حق اولان هر مطلبنی آچمق حقنده اولان
 عزیز بر رفیق دیمکدر . انسان، بازاریفه
 برلکده وارمقده اولان رفیقنی رعایت ایتمک
 ایله مکلف اولور ایسه حقنی تابعی بولنده
 اولان رفیقنی رعایت ایتمک ایله دخی زیاده
 مکلفی اولسه کرک .

آخوند حضرتلرینک، بزم مقاله مزگه

تنقید طبع ایندر دیکنی ایشندیکمزده تنزللری
 ایچون ممنون اولدق . کوکلمزده اولان امیال
 و آمال ناشوب چیقدی . خلق آراسنده علم
 و معلومات ایله شهرت چبقارمش بر مدرسنک
 تنقیدلرندن مستفید اوله چقیزی اعتقاد ایدوب
 منظر اولدق . اول مکتبنده فضائل الشهور
 ایله تقی عجب کی کتابلر اوقوب دنیاغه چقمش
 بر علم عاشقی، کندیسنی پاروم عصر قدر
 بر مدت علوم اسلامیه دن درس ویرمش
 بر استاذ حضورنده کورر اولسه دنیا وما فیها
 سنی فدا ایله چکی شبهه سزدر . فقط حالنک
 هاقبتی نه اولدی؟

نه اولدیغی کوز اوکنده در . آخوند
 حضرتلری آنه اورالوب، بونک چوالوب ،
 برینی باشلاب و اینجه یسنی تاشلاب یوردی
 ده، گوزل بر نیتجه ویرلمازدن، هاقبتی ده نه
 اولوب قالدیغی کورلمازدن ایلك : « صاحب
 مقاله نك حمل تصویر واستعمال صورت حقنده
 یازدیغی باشقه و جهلری مزبله ابلیدسن آلتوب
 یازدیغی اولو الالبابه معلومدر، جوابه احتیاج
 یوق! » دبه تعقیق قیلورغه کرشدی و کند
 یسنی ده مناظرلقدن چبقاروب « افکار عمومی »
 ترجمانی صفتله سوز سویلرگه و معلومات
 فروشلق ایدرگه شروع ایتدی . ایشته بویل
 حالنی کوردیکمزده چوق مایوس اولدق .

بازدیغیز شبلرنک جوابه محتاج دکل بر-
 لری وارایسه ضرری یوق، جواب ویرلماز،
 بلکه علی حال فالور . مقاله مزنک هر بر جمله
 و هر بر سطرینه جواب ویرمک ، آخوند
 اوستونده فرض عین دگلدر که بونی ادا ایتما
 دیکنی ایچون هنر بیان ایدرگه مجبور بیت
 اولنسون! ناگاه منسوب اولدیغی ژورنالی
 ایله بو طوغروده بر مقاله هقد ایتمش اولسه،

اعتدال بینی خصوصی صورتده تبلیغ ایبه بیلور ایدی .

مقاله نی تنقید ایتمک وجواب ویرمک ایچون آخوند جنابلری بزم طرفیزدن هم دعوت اید لمامشدر . بویله بر وظیفه نی بزلر عمومیت اوزرنده علمای راستغون اوزرنندن رجالیتمک اگرده آخوند کندیسینی شونلر ننگ بری حساب ایتمش ایسه آنلر کبی قلم یورتورگه و تنقید ننگ شرط وقاعده لرینی بیرینه کنوررگه تیوشلی ایدی .

مقاله مزده اگرده حل تصویر واستعمال صورت جوازی آگلاشلور ایسه ، آخوندخبر ویردیکی کبی مطلقا دگل ، بلکه بعض قیود وشرطلر اوزرنده در . مع ما فیہ حل تصویر واستعمال صورتنی دهوی ایدنلر اولور ایسه آنلر ایچون بو طوغروده کوبز حمللره ارتکاب ایتمک لازم کلاماز . کندیلرینه بیوک عالملر و دین حامیلری سوسنی ویرن ذاتلر ، حل تصویر واستعمال صورتنی مطلقا حرام دعوی ایدوبده سوکره دین دعوالرینه مطابق دلیل کتوره بیلماز لر ایسه اوتیه گیلر ایچون اوشبو حال کفایت ایلر . اگرده آخوند بویله بر خدمتی اوستنه آلمش ایسه بیورسون . همتنی کوسترسون ! حقیقت حاله بویله بر خدمت شمیدی آخوند اوستنه (کندی هرکننه کوره) لازم اولمشدر . زیرا اگرده بو طوغروده بر غیرت کوستر مکسزین قالور ایسه فارغالی واورنبورغ مسلمانلری : «کندی شیخ جمال الدین الافغانی ومصر مفتیسی محمد عبده کبی خواص اسلامدن ده بیوک وعالم ظن ایدن ذات ، صورت استعمالینک ممنوع ایدیکی حقتده دلیل قطعی ایراد ایده آلمادی ، اگرده واقعه دلیل اوله ایدی البته ایراد

ایتمش اولور ایدی» دیه بر نتیجه چبقارلر . بوتقدیر چه استعمال صورت بولنی کوستر وچی بز دگل بلکه آخوند کندیسینی اولور . فقط بو طوغروده مجرد حدیث شریفلر نقل ایتمک کافی دگلدر . کتب سته ، زمانزده پک کوب ذاتلر ننگ کتبخانه لر نه اولدیغندن صورت حقتک اولان حدیثلر معلومدر . اصل دفته آله چق شی اوشبو حدیثلر ننگ قطعی صورتک هر املغه دلالت ایدوب ایتماکلر نه در . ایشته آخوند ننگ خدمتی ، نقل ایتمش حدیثلری ایله بر ابر استنباط واستدلال کیفیتلرینی ده کوستر مکدن عبارت اولور . اگرده شویله بر خدمتی بیرینه کنورسه ببالکز بزه دگل بلکه بتون اسلام دنبا سینه «تنبییه» اوله چغنه شبهه یوق . بوکا مطلع اولدقلر نه مکه گه وارمق اولان فوطوغرائی آلاتلرینی ده کیر واهاده ایتمسلر کرک .

«مزبله ابلیس» تعبیری ، تریبه وادب اهللرینک لغت کتابلر نه یوقدر . اگرده استعمال ایتمسلر ایدی البته اولنور ایدی . بزم سوز مز ننگ مزبله ابلیسدن آلدیغنی آخوند حضرتلری نه دین بیلمشدر ؟ فکرلرینک سقیم دگل ایدیکینه کیملر کفیل اوله چقلر در ؟ ایشته بونلر نی اثبات ایتمک هم آکا هاند بر وظیفه اولسه کرک .

آخوند حضرتلرینک بویرده اولان «اولوالا لباب» ندن مرادی کیملر اوله چقدر ؟ اگرده جناب الله ورسولینه افترا و بیلور بیلماز حاللری ایله فتوالر یازوب دین تجارتی ایله مشغول اولان طائفه اولور ایسه ، بوننگ بزم ایچون بر اهبتی یوق . عادل ها کم حضورنه بالانچی شاهدلره وجود اولماز . آنلر ننگ شهادتلری بزم ضررمزه می اولور ، یوقسه کندی

ضرر لر پنه می اولور؟ بونی ایسه زمان کوسترر،
« ولا تصغوا الی اخبار قوم * بصدق مینها
العقل الارک » .

مناظره دن مقصدی، آخوندنگ طوفری
بر یول کوسترمک اولسه، عاجزلر و خفتلر
روشنده دکل، بلکه مناظره ادبی اوزرنده باز
سون . لازم طریقی ایله کوسترسون! نقصا
نهزنی اعتراف، خطامزنی تعمیر و تصحیح ایلر
گه بزلر هر وقت حاضر مز. عصبی نوبته قلم
طوتوب یازمق بحر لر ایچون بیوک بر عیب
اولسه کرک .

بو یرده کوچردیکمز عبارت . آخوند
مقاله سینک انتهایسای ایدی. ابتداسی ده بوندن
گوزل دگلر. دیپور: « ایکنچی - تنبیه -
جواز صورت حقنده فخرینک مقاله سینه جواب.
یا کالر رئیس . . . » ایشنه ایلی آلتمش
ییل مقداری بر مدت شاگرد بیغوب اخلاق
درسی تعلیم ایتمش بر قارت مدرس اوزینک
سوزینه اوشبو یولده شروع ایلر. استاذ
شیخاری اولان ذات، مطبوعات عالمینه بوروشه
آدلاب کرر اولسه، شا کرد و مخلصلری نه یولده
اول چقلری شوندن قیاس ایله بیلنور.

خاطر مده درکه: مدرسه ده اوفود یغمز وقت
یاز کوننده صوبونه تاشوقارارغه واردق. ایکی
ایسرك آدم بر یریله فخر شوب طور لر ایدی.
بونلردن بری ایپده شینه: « سکا آینه چک سوزلر
ویوزکنی قارالته چق عبرلرم کوب، فقط شا کرد
لر کلدیلر، آنلردن بیغشی دگل! » دیدی
و خلق آراسندن چیقوب بر طرفه کندی. آخوند
نظر نده بن، هر متسز بلکه واجب الغیبه بر آدم
ایسه م دنیا ده ادب اهلی هیچ بوقمیدر؟ شونلر
دن انصاف ایدوب بعض فنا کلمه لر و تربیه سز
تعبیرلر نی حنف ایتمک روا دگلمی ایدی؟ اگر ده

آخوند، دنیا یوزنده اوزندن باشقه آدم یوق
حساب ایتمسه اوفورلر اولسون!
کندینگ ناقص قالدیغی ایچون تاصف ایتمک
مکتب شاگردی فییلندن هر کون اوز اوزندن
درس اوقومق، کبی شیلر بیگیلیق و آکلار آکلماز
ردیلر، تنبیهلر یازمق، ایسرك قلم ایله مطبو
عات عالمینه کروب ادب و تربیه بر باد ایتمک
ایسکیلیک اولسه بتون دنیا شاهد اولسون که،
بن، رئیس لری اولمق شرافتندن مجرورم ایسه مده
بیگیلردنم وشوبل بر ایسکیلیک فوت اولدیغی
ایچون ذره قدر تاصفم یوقدر .

هر حالده بز آخوند حضرتلری ننگ کندیسی
کبی هر کتله ده اولنیه چقمز . « وفولوا للناس
حسنا » فرمانی یولنجه بورمک الک سودیکمز
مسکدر. نزاهت قلم هر بر کالندن مرجعدر .
آخوند اهانتلرینک بزه تعلق اولماز. مع مافیه
دنیا ده ویر شوکلر نی آر شینلاب ، مقاللر نی
قد اقلاب قاپتاروب ویر وچیلرده اولنور .
مطبوعات عالمنده جولان ایدر ایسه احتیاط
آخوند حضرتلری بویله ذاتلره هم تصادف ایلر، جمع
خاطر اولمق طورسونلر! (کماندین ندان) .

کوز نعمتی

(باشی ۱۹ نچی نومبرده)

۸

ترتیب و تربیه

انسانلرنگ سلامت اولانلری اوزلرینک
ضعیف حالده قالمش طوغه لرینک قوللرندن
طونار ایچون هر وقت حاضر اولورغه وهر
تورلی بلا و قضالرنی بو کوندن اوز باغسینه

مخصوص وقف مسکنار حاضرانك لازم ایکن، ملارنك كندیلرینه ملك اولمق اوزره پورت یر ویرلور. یری آرتندن ایکنچیسینه اوله رق اون ملاغه اون پورت ویردیكلری مالك مسجد تربیه سی خبیلی مشقتلرگه مؤدی اولور، کوب وقت مسجد فائده سینه اولمق قصدیله آلمش پورتلر، سندلری مسجد اسمینه یازلهچق حالده مسجدر حضورنده اولان خادملر اسملرینه یاسالور، آنلرده بوندن فائده لنوب وقف مالنی کندی خاتونلرینه کوچردیکلری حالده دنپادن کچرلر. بو شیلر ترتیبسز لکدر.

شهرلر مزنگ اوراملر نده خیر صوراشوب بورمکده اولان بالالرنك ایرلری (تربیه سز اوسدیكلری سببندن) اوغری وفساد اخلاق مثال اوله رق یتشورلر، قزلری ده فاحشه اولوب اسلام ملتینك بالالرینی آزدورلر. بوئا فارشو کورلمش چاره لر پورتلره کر. دیكلری وقت آنچق بر شافاق شکر ویروب دفع ایتمکدن عبارتدر. بو شی ده الوغ بر ترتیبسز لک اولور.

اهل اسلام، طویلرده کندی بایلقارینه نسبتله شول درجه ده مال و اکمک اسراف ایدرلرکه: بایلرینك طویلر نده آرتق کیسلمش و باشلانوب تاشلانمش صنوقلر ایله آزدن بکرمی بالا بر آی تربیه لنمک ممکن اولور. بوده ترتیبسز لکدر.

بو یله ترتیبسز لکار حقنه مفصل صورته یازمق لازم کلسه، سرمایه نك تمام اوله چقی یوقدر. اوشبو جهندن اگرده خلقمز اینزگو لك دیه ظن ایدوب صرف ایتمکده اولان بایلقارینی غنه اولسون ترتیب و نظام دائره سنه صرف ایدر اولسه لر ایدی دنپا زور لغنده

کله چکنی پک یاقین بر احتمال بیلورگه تیوشلیدر. بناء علیه صوقلرینی تربیه ایلمک و آنلرینی اخلاق صاحبلری، دین و ملت که فائده کنوره چک آدملر ایدوب یتشدرمک خصوصنده فکر ایدرگه و چاره لر کورمک لازم ایدی. کندیلرینه مخصوص تربیه خانه اوله رق مصدره اولدیغی کبی یازوومعیشتلرینی تامین ایده چک هنرلر اوگرتلسه ضرر اولماز ایدی. باش کوزلری صوقلر اولان ذاتلر اگرده قران شریف صانوب پورر اولسه لر بونك ایچون عیبیلی اولانلر کوکل کوزلری صوقلر اولانلردر.

تربیه خانه وجوده کنورمک ایچون آچه کرک ایدیکنک شبهه یوق. فقط بزلرده آچه دن کرکلی بر شی واردرکه، اگرده شویله شیمز اولسه ایدی، آچه نابور وباری ده یتوب طورر ایدی. بو شی ایسه: «ترتیب و نظام» دره. بزده ترتیب یعنی بایلقنی و آچه نی طوتا بیلو یوق. شول جهندن بزم خلقمز نك بایلقلر نده برکات کورلمی، هیچ بر اشدن ثمره چقی.

یوز قریه مزده بر مکتب، اون او یازده بر مدرسه مز اولتئادیقی حالده یوز بیگلر درف ایدلوب «قزانی مدرسه سی» اسمنده بر مدرسه بنا ایدلدی. بو شی ترتیبسز لکدر. مدرسه نه ایچون و کبه لری تربیه ایلمک ونه کبی نظاملره بنا درس اوقوله چقی هنوز معلوم اولمادی. بنا ایدلمش مدرسه رسمی صورته هنوز وقف ایدلمکسزین طورمقی و کندینی اداره ایده چک صورته بر منبع واردات حاضر لنمادیکی ایکنچی بر ترتیبسز لکدر.

مسجدر ایله بر لکده آنك خادملرینه

سوقاقلری خلقی و اشیا تولدی یوردی .. خلقی سکون و تواضع، حتی تدبیر و احتیاط ایله آغیر آغیر یورویبور .. آرالرنده قوشار کبی بیرنده صایان کوچوک، بوزوق، کورلنیلی کیرا آرابه لری ساللانیرکن، بز چفته یاغز آرقه سنه طاقیلان خفیف بر فائمه تونی اوچور یور، اکثریسی قبا و فنا کینمش، آغیر وقوقولی بو عواماڭ باشلری اوستندن بنشکین و جورلی قوللری دیم دیک اوزانمش بر آرابه جی ایله قیر بالطولی بر خیرال پروفیلی بر ثانیه ایچنده کورینوب غائب اولیوردی .. خلقی بو آرابه په حرمتله یول آچبور، آچمازسه هر نقطهده اکسیک اولمایان پولیس نفری، بر قاچ قبا امرله، زورلیه رک، ایئوب قاقه رق، آچد یور یوردی .. بو کثیف خلق کومه سیناڭ آراسنده سرعتلیچه یوزویان، آوروپالیلرچه کینیمش، اینجه، کوچوک تجار کاتبلری بر قاره مهارتله کندیلرینه کیچه چک یول بولوب سوزلیورلر، اوفاق، تفک اشتراسنه چیقان کبار خانلر قالدیرمک چامورندن چیکننک ایچون انکارینی قالدیروب عواماڭ پیسلکندن قورتولوق ایچون ده غایت چیکنه رک، صیقیشوب اینجه لسه رک، سگیورلردی .. خلقی بر برینه یاپیشیق، بطی و کثیف بر چریان ایله آقارکن، کبار خانم و افندیلر، تمیز البسه لیلر چیوه اوستنه دوشمش اجسام اجنبیه کبی باطماقسزیه، قاریشما قسزین آبروچه یور یورلردی ! ..

بورالردن اول افقه بیغیلان قاره بو لوطلره بگزر بو خلق بعضا یواشلا یور، لور یوردی، لکن اطرافه رحمت، برکت صاچان بر فورطنه قوبارمق ایچون دگل، بالعکس، دائما بویله

مدرسه لر، تربیه خانهلر، هنر و صناعت خانهلر میدانلر کلور ایدی. بو کون حسرت چکدی کمز نعمتلر شاید بر کون کوز اوکمهزه کلور «امپلسن شیطان» دیورلر .
- صوڭ -

سیاحت خاطرله لری

موسقوا

ایدیل سفرینی دائما اولدیغی کبی، سکون و استراحتله، کنیش نهرک اطرافنده بکطرز غیر مسکون اوره لری بر آز طاله رق سپر ایتمکله، کبچردک نیرنی پی، جانسز پنایر بیرندن، قولاهمزی صاغیرلا نان آرابه گورلنیلسی ایله اورتلوب قوشه رق، مرور ایتمک. اهرته سی کون مو سقوا به یتشمشدک .

اوچ دورت کون صوگره کوره چکمز ممالک اجنبیه ایله مقایسه ایله بیلماڭ ایچون بوکونی موسقوا به حصر ایتمک، بر قاچ کره لر بولندیغمز بوروسلق مرکزنی خاطریمزه اییجه بیرلشدیرمک، سوقاقلرینی، چارشو لرینی، موزه لرینی، کلیسالرینی عجله بر دها کوزدن کبچوروب، محفوظات قدیمه مزى اویاندیرمق، دیریلتمیک ایستور دق .

شهر واسع، آلا بیلدیکنه واسعدی؛ سوقاقلری انتظامسز، پیس، سوقاق کنارینه دیزیلان اولر اطرافسز، بیوکلی کوچوکلی، مغازه و دکانلر غایت اهنکسز، همومبتله قالد برملر بوزوق ..

فاراڭقلده، آشاغیده، قبا و پيس قالهق محکومت
مقدره سنه بر نور تسلی بولمق، ظلمت ایچنک
پارلابان قلیلرینی اونور ایله برلشدیره رک،
بر آن ایچون اولسون، سفالست و مسکنت
حقیقه لرینی اونودوب اوخیال نورانی به طالع
ایستیورلردی: اوت، عبادت ایلیورلردی..
هپسنگ قلیلرینه، ناطوفدقلری زماندن اعتبارا،
آڭلانا قسزین القا ایتمشلردی که بشریت،
زواللی بشریت، خلقت آدمین بری باباسنگ
گناهیه محکوم عداپدر.. آه، اوبابا! آلمایی
(یاخود بغدادی) به مامش، چوققلرینگ تولدینه
وسیل اولماش، بشرینگ ابدیلکنه ایبرهنه مش
اولسه ایدی، بنی بشر وجود بولماز، عذابه
محکومبندن عبارت حیات بشریه اورنابه
چیقمازدی... بابانگ گناهنی اولادندن بری،
بوتون بنی بشرک چکه چکی اذیتلره بالکز
کندیسی قاتلانق فدا کارلغیه عفو ایتمیرمه به،
بویله چه جمله قارنداشلرینی تخلص ایله مه به
چالیشیش ایدی. منجینگ نصایحی تاما، قطعیا اجرا
ایدیسه، ابدیلکم ممکن اولسه ایدی، بنی بشردن
اثر قالماز، یوقلق ایچنده نجات بولنوردی!
لکن حیات ایله ایزکین بوسقیلر، محکومیت
هدایی، یعنی حیاتی، بوپونلرینه کیچیریلش
بر اشکنجه خلقه سسی کبی ماده طویهرق
اوگر نیش ایدبسه لرده منجینگ افکار علویه سنی
آڭلایا مامشلردی: اونلر چه منجی اولاد بشرک
خلاصی ایچون اڭ آچی فدا کارلقلره قاتلانمش
بر وجود، بر وجود اجل و اهلا، بر ما فوق
الوجود ایدی: اوڭا بالکز حرمت دگل،
عبادت اولونمق ده امر ایدی. ایشته شمیدی ده،
بو محکوم آلام واضطراب انسان سوربسی،
کندیله یهون چارمبغه کیریلش اعتقاد

ایندیکی اومنجی به پرستش ایله تسلی آرامقین
باشقه بر شی بولامیوردی!

موسقوا روسیه نڭ قلبی ایسه، فرمل
وقزیل میدان ده، شبهه سز، اوقلبڭ مرکزیدر.
فرمل، موسقوا نڭ آقروپول و قاپیتولیدر.
بوراده روسیه نڭ تاریخی تعجر و تجسم ایتمش
کییدر. فرمل، مازغالی حصار یله یوکسک
ترصدقلله لر یله متعدد سرای و قیشله لر یله،
حسابسز کلیسا و مناستر لر یله موسقوف چار ینڭ
قوه حربیه و تعصب دینیه به مستفک حکومت
مطلقه سی نمثالیدر.. موسقوا بیوک کیناز
و چارلری آراسنده شخصیتی متبیز بر سینه تصادف
ایدیله مکسزین، مبهم و بوبرینه بکزر بر
چوق ایوان و واسیلیلر کلوب کیچدیکی
کبی، فرمل کلیسالرینی، مناستر لرینی،
قلله لرینی ده بیکدیگرندن آپیرو ایدوب،
طبیعت مغصوه لرینی سچمک مشکلر؛
انچق او ایوان و واسیلیلر آراسنک «روس
یرینی طوپلایچی» بویوک ایوان و حفیدی
«مدهش» ایوانڭ چوره لری شدتله، عظمتله
دولت لرینی تقویه به، ملک لرینی توسعه خادم
بویوک واقعه لرله، و بونڭله برابر، خونریز لکلله،
همده مجنونانه بر خونریز لکلله تفریق اولنه
بیلدیکی کبی، فرمل کلیسالری ایچنک دخی
جهل سندن یوکسک، جهل سنه حاکم بیوک
ایوان چاڭقلله سی، و حصارک خارچنده،
مدهش ایوانڭ بوتون طبایع غریبه سنی اوقوتدیوان
سعادتلی واسیلی کلیساسی اڭ اول واڭ زیاده
کوزه چارپار.

بعضیلر دیرلرکه بو سعادتلی واسیلی
کلیساسن بالکز دردنی ایوانڭ حیات مسببیسینی
دگل، بلکه بوتون موسقوف چارلنڭ ۱۷ نهی

پوزارسكى ايسه ملت عسكرينڭ قوماندانيدىر . ايسنه بىن ، فداكارلىقنى چىكتمىبىن هر مات اجىبى بويوندىر و غنىدىن قورتوله بيلور . . . روسلارده اولزمان قورتولدىلار : خالق پورشوق و نشاط آلقشلا . هبات روحانيه دعا و مناجاتك بولنور ، موسقوانڭ بوتون كلبساچا كلرى مسرتله كورلر و چىنلار ايكن ، مىلى بر سلاله ، رومانوف سلالهسى ، قىرمله روسيه چارلىغنه قعود ايتدى .

(آخرى وار)

ى . آنچورا اوغلى

« سمرقند » ده الوغ بك ر صد خانهسى نڭ خرابه لرى

مىلاددىن ۱۵ نچى عصرده « سمرقند » شهرنك علم هيئت علماسينڭ اك مشهورلردىن الوغ بك ، پادشاهلىق ايتىمكده ايدى . اول ۱۳۹۳ ده طوقوب ، ۱۴۴۹ ده ۵۶ ياشنده وفات بولدى . ياش وقتنك سمرقند ده . آناسى « شاهرخ » حضورنك طوروب آثا ملىكت ادارهسى اشلارنك باردىملاشه ايدى . آناسى اولگىچ ۱۳۴۷ ده نخت كى چىقدى وايكى پىل ، خان بولوب طوردى .

علم هيئت كى محبت قويوب ، آنڭ حقتده كوب معلومات حاصل ايتىش ، كوب تجربه لر قىلمش و اوزينڭ زورلىقى هم مكمللىكى ايله زمانينڭ عجاىباتىدىن اولان بر « رصد خانه » باصاتوب اوز تيره سىنه زمانينڭ اك مشهور علماسنى جىمىش ايدى .

هيئت علماسىدىن « بالين » يازه در .

عصرده گى طبابع مدنیه سنى مصوردر : « موسقوا نڭ اسكى روسيه ويرانهسى اوسننه قوردىقى يڭى روسيه ، قسما ، شرقىن آلمه غير منچانس مواد ايله انشا اولونمشدى : بو ، ويزانس ، مغول ، غوتىق و دوره انتباه اساليم معماريه سندن قارىشىدىر بىلوب ماز بر طرز ايله وجوده كىتر يلمش اوييله بر بنا ايدى كه مدعش ايوانڭ موسقواده باهدىر دىقى غريب ، عادتا مسيحي واسيلى بلازه تنور كلبساسنه بگزه ردى . » (*) قىرمىزى ميدانڭ اورتى سىنه دىكىلان مېنىن و پارارسكى هيكلى روسيه نڭ پك مهم بر دوره تاريخيه سنى اخطار ايدىر : اون بىنچى عصر مىلادى ايتىمكده موسقوف چار لغى ، او ايوان و واسىلبىلرڭ بىڭ بلا ايل ، بونچه انسان قانى بىواسنه احداث ايتىمك ايتىد كلرى موسقوف چارلىقى مو اولوق اوزره در . « حكمدارلىق دهشتنى اولان بو ملىكتده حكمدار يوقدى » ؛ مدعش ايوانڭ اوغلىرى هېسى اولمشدى ، چارلىق خاندانى سونوشدى . موسقوف نختى ، غاصبلور و اجىبى به مستند دوزمه چارلر آراسنده وسيله نزام و حرب ايدى . . . حتى بر آرائى ، له قىرال زادهسى لادىسلار چار اعلان اولونمش . له عسكرى موسقواده اردو قورمشدى . روس ملىتى ، ارتودوقسلىق بىتمك تهلكه سنده ايدى . بو عظيم فترت ، فلاكت ، هر شىعه قانلاندى ، داها او يوقلار كى طور ان روسلرى اوياندىر دى ؛ پىانچى بر دىنڭ ، اجىبى بر ملتڭ حاكىمىتى سىلكوب آنتىق ايجون بو بويوك كومەنىڭ تا اورتى سندن بر حركت باشلادى : نىزىبىلى بر قصاب ، مېنىن بو حركتڭ مشوقىدىر ؛ كنان

(*) A. Zeroy Beaulieux. — L'Empire des Gsars. G. I — Page 254.

آلات فنیہ ایلہ تورلی تجربہ لر قیلدی .
 ناتار اولان «الوغ بک» نڭ باشقہ اسلام
 خلیفہ لرندن اڭ زور آپر مہسی : عالم اولدیغی
 حالده بیوک بر سیامسی ، مقتدر بر پادشاہ
 بولوی در .

علم ہیئت ایلہ شغللنوی ، آنڭ اداره اشلرننگی
 مہارت وثباتینہ ہیچ زیان کینر مادی . (مثلا :
 مامون علمگہ کوب خدمت ایتدیگی حالده ،
 ناچار سیاسیونندن بولوب اسلام نڭ اوز آرہ
 بولیشوب صوغشوب بتولرینہ یول آچقان ایدی .)
 الوغ بک «سمرقند» دہ بر مسجد صالحدردی ؛

آنڭ بیوک دیوارلرنده رصد خانہ آچدی .
 بونہ یوزدن آرتق عالم کشفیات فن ایلہ مشغول .
 ایدیلر . یونلرنی تربیہ ایتمک الوغ بک گہ
 پک قیمتکہ نوشہ ایدی . لکن بو عالم پک
 فورقچلی اولم ایلہ اولدی : اوز اوغلی عبد-
 اللطیف عصیان قیلوب آنی نغندن توشروب
 اولدرندی .

الوغ بک نڭ اولدرلوی ایلہ عرب ہیئتی
 نڭ آلتوندا ی عصری اوتدی . آنڭ رصد
 خانہسی تاشلاندى ؛ حاضرگہ قدر آنڭ قایدہ
 لغیننی بیلمی ایدیلر . سمرقندہ دہ «تللہ قاری»
 نام مسجد بار . الوغ بک نڭ یولدزلرنڭ
 حرکتن کوزلہ گان اورونی شول مسجد اوستنی
 بولسہ کورک . لکن بونده رصد خانہ اثرلری
 برده بوق ، «رصد خانہ باشقہ برده بولغاندر»
 دیہ بورى ایدیلر . ایشته بو ییل شول رصد
 خانہ اورنن تابدیلر . آنی ازلب تابوچی فن
 آقادیبہ سی اعضالرندن «ژیسیلوفسکی» در .
 اول یازہ : «الوغ بک رصد خانہ سی نڭ
 اورونی حاضرگہ قدر معلوم توگل ایدی ،
 سمرقندہ گی ایسکی وقف کاغدارنی آقارغانہ
 آنڭ قایدہ بولغانلغی بلندی ، شول بر قازلوب

«۱۵» نچی عصرده علم ہیئت ، ابرانلیلردن
 «اوزباک» آتالغان ناتارلرغہ کوچدی . بزگہ
 بو ناتارلردن قالغان اڭ بیوک خاطرہ - الوغ
 بک طرفندن ترتیب قیلنغان بولدوزلر جدولی در .
 الوغ بک آسیا فاتحی «آقساق تیمور»
 نڭ حقیدی بولوب «ناتارستان» نڭ بر
 قسمنی ۴۰ ییلدن آرتق اداره قیلدی .
 «سمرقند» گہ ہیئت علماسینی جیوب آنلرغہ
 پادشاہلرده غنہ تابلوق میکن اولار ، فنی آلات
 بیردی و آنلر ایلہ برلہ شوب سیاراتنی تفتیشکہ
 کرشدی .

صوگراق زمانلرده گی ترکہ نچو مہیلری ،
 الوغ بک اثرلرینی اوروپا تیللرینہ ترجمہ
 ایتوچی «گرہ وس» گہ : «الوغ بک نڭ
 آلات فنیہ سی شول قدر ایسی کینکچ
 زور ایدی کہ ، برسی ربع دائرہ
 شکلندہ بولوب ، قطری نڭ یارمی ،
 استانبولده فی آیاصوفیہ جامعہ بیوکلیگندہ یعنی
 ۲۵ سارین اوزونلغندہ ایدی» دیگانلر ، لکن
 بو حکایت آرتدرلوب سویلانگان . هر نہ
 مذکور نرسہ - دنیا نڭ اڭ زور قویاش ساعتی
 اولہ شدر .

الوغ بک کوب تجربہ و تفتیشلردن صوگرہ
 سیارہ لر حقدہ بر جدول ترتیب ایتدی . بو
 جدول شول قدر درست یا صالحی ایدی کہ :
 ۱۷ نچی عصرده گی علمادین «نیغون برافا»
 جدولینہ تمام مطابقلر .

الوغ بک : «غیرت ایلہ کرشلگان هر نرسہ
 دہ ثبات ایلہ بارلو - مقصودقہ بیتو ایچون
 کافی در» فکرندہ ایدی . اوشبو فکرده بولننچ
 دامہ لر ایچون بیک مہندر . الوغ بک دہ ثبات
 ایلہ اشلادی ، پڭ اوزاق مدتلر آر می طالمی
 یولدزلرنڭ حرکتلرینی کوزہ توب طوردی ؛

فار الغاچ، رصد خانه ننگ بناسی و باصقچاری تابلدی . فوراللیری یوق . قازو هم تفتیش دوام ایته » نابلغان نرسه لر ننگ بری بوی ۱۳ سازین اولان قویاش ساعتی در . ۱۷۱۰ ده هندستاندک «دهلی» شهرنده بر رصد خانه سالنمش اییدی . بو رصد خانه - الوغ بك نکیته تقلید باصالدیفی آکلاشیلا . حاضر شوکشا قاراب، الوغ بك رصد خانه سیندک ده شکل وقسملرینی ناهق بیگلاشده در .

الوغ بك ننگ اثرلری لاتین ، انگلیز ، فرانسوز و فارسی تیللرینه ترجمه قیلنمشدر .
پروفیسور «فلانبراپ»

کلمه سیله باشلانوب «بک» سوزی ایله تمام اولمشدر . آراده ترکی قوملر ایچنک یورمک اولان فارسی و عربی کلمه لرده وار . فقط فارسی لفظلرنک یوقار و طرفلرینه ، فارسی ایدیکنی بیلدر ایچون روسجه اوله رق . «Π» حرفی و عربی کلمه لرطوغر وسینه ده «A» حرفی علاوه ایده شددر . شوپله علامت قویلما مش کلمه لر خالص ترکی اوله چقدر . ایکنهی قسمی ایسه هر توری حکایتلر ، مقاللر ونظملردن عبارت اولوب ۱۲۴ بیتده هر مجموعه در . برنجی صحیفه سینده : «دیوان حکایت تاتار» ، «اوشبو تعلیم نامه کتابی اورنبورغ کادیتسکی قورپوص نام مدرسہ ننگ مدرس کاللیتوسکی ساوه تنیک هم قوالیر صالح جان کو کلاشوف سعی واجتهادی ایله طلاب مدارس ایچون دوزلمشدر » دپه یازامش .

بوندن آکلاشلیق سینه کوره بوذات اورنبورغ شهرنک کادیتسکی قورپوص معلملری جمل سندن بری اولوب ، اثرینی ده مذکور مکتب شاگرد لری فائده لفور ایچون یازمشدر

کتابدک رسم خطی درست دگل ، مهمل و معجمه لر آبرلما مش ، شوپله ایسه ده ایسکی بر اثر اولدیغندن ملی کتبخانه لر مزگه ییغوب حفظ ایدرگه تیوشلی اییدی . خصوصا لغت قسمی ، ترکی لغتلری ترتیب ایچک کیمسه لرنک اشلرینه بارایه چقدر .

صالح کوکلاشوف افندی اونودلمش آدملر مزدن بری اولسه کرکدرکه بونک حقنده نه بر یازو کوردیکمز ونه بر سوز ایشندیکمز یوقدر .

اونودلمش آدملر مزدن دخی عبدالحکیم بن عبدالرشید ، محمد ولی بن یحی ، لطف الله

مطبوعات مصاحبه سی

اونودلمش آدملر . صالح جان کوکلاشوف . لغت کتابی . دیوان حکایت تاتار . عبد الحکیم . لطف الله الالمتی . محمدولی یحین . آوروپا آسیا خریطه سی . جوانج رساله سی . صباح . مطبعه چی خاریطونوف .

توبلری اوزلوب ، تارالوب و کاغدلری بوزلوب بنمش بر ایسکی اثر کوز اوکمزده اولنور . قزان شهرنده ۱۸۵۹ نچی ییلده خزینه مطبعه سنده باصلمش بو اثر ایکی قسمدر . برنجی قسمی ترکی کلمه لرنی الفبا ترتیبی ایله یازمقل روسجه معنالری بیان ایده لمش ، طوغر وحی ترکیجه سوزلرنک روسجه لغتلریدر ۱۰۴ بیتدن عبارت اولان اوشبو قسم «آب»

ایتدیبار . بوندن یکریمی ییل مقدم چوبواک
وصالام کافدارگه باصلمش اولان اثرلر ایسل
« یوانچ » رسالهمی - صنایع نفیسه -
جهتندن عتی بر اوده اولنمق جائز دگلدنر .
« صباح » کتبخانهسی نك بوندن صوگ بوکی
مرغوب صورتده اثرلر نشر ایده چکی
امیدمزدنر .

یوقاروده تعریف ایتدیکمز رساله قزان
شهرنده « خاریطونف » مطبعه سنک باصلوب
چقمشدر . مطبعهچیلره پك معلوم اولان اوشبو
خاریطونفنی بزم عاللمرز ، فاضلمرز ، ادیبلمرز
لازم درجهده بیلورلرمی عجباً ! خاریطونف نك
عربی حرفلرمز نك اصلاهی حقند کوسترمش
اجتهاد و غیرتی فوق العادهدر خاریطونف
ملی حرفلرمزنی غایت نفیس روشده کیسدروب
قوبدردی ، رغبتسز اولان شکللرینی تبدیل
ایتدی . حرف جبوچیلر ومطبعهچیلر ایچون
پك کوب تسهیلات کوستردی . شوپله که:
باصمهچیلق طوغروسنده روسیه اسلاملری
ایچون خاریطونف مرتبهسنده خدمت ایدن
مسلمان پك آز اولسه کرک خاریطونف
بوپله خدمتلرنی کندی فائدهسی ایچون اشلادیکنه
شبهه یوق . شوپله ایسهده کلی منفعتهمزنی
میدانه کتورهچك صورتده کند یلرنك
خصوصی فائدهلری ایچون خدمت ایدن ذاتلر
شایان تقدیردر . اگرده « انجمن دانش »
کیی جمعیت علمیهمز اوله ایدی ، بوپله سعی
و غیرتی برابرینه خاریطونف اوزرینه رسمی
صورتده تشکر ایلر ایدی . مع مافیله مذکور
آدمنك خدمتنی تقدیر ایتیکده اولان کوب
آدملرمز واردنر .

بن عطاءالله الالمتی اولسهلر کرک . عبدالحکیم
طرفندن ۷۴ سانتیمتر اوزنلغنه و ۵۸ سانتیمتر کیئلگنه
ترکیجه اولهرق بر اروپا ، آسیا خریطهسی
ترتیب ایدلنوب ، لطفی الله قلمی ایله یازلمش
ومحمد ولی یعیین تاش باصمه خانهسنده ۱۸۶۱
نچی ییل ۱۱ نچی اییولده اولان سینزور
رخصتی ایله طبع ایدلمشدر (۱) . خریطهده ،
یا مطبعهده طبع ایدوچی آدم طرفندن یا که
تاشنگ مساهد اولمادیغی جهتندن خطالق وار
در . مع مافیله بوندن پاروم عصر مقدم بر
رفتده کندی قوممز طرفندن بودرجهده مرغوب
شکلده خریطه اشلانوب چیقهمهسی تعجب اولنه
چق بر حالدر . بوپله خدمتلر ایتمش آدملرنی
اونودرغه تیوشلی دگل ایسدی ، فقط نه
حکمتدر ، کوندن کون اصملری اونود
لوب طور . لطفی الله ، محمد ولی امینه
« مستفاد الاخبار » ده تصادق ایتماک . فقط
مذکور ذاتنك کندیسیمی یا که باشقمه ۲ نچی
جلده ۲۶۰ نچی بیتده عبد الحکیم بن
عبدالرشید اسی واردنر .

بوکونلرده « یوانچ » اسمی ایله « صباح »
کتبخانهسی طرفندن نشر ایدلمش رسمی بر
رساله کلدی . رساله نك مندرجهسی ضررهمز .
فقط اشنی کوروب حیران اولدق . روسیهده
بو درجهده نفیس صورتده اشلانمش ترکی
اثرلرگه غایت نادرلکده تصادق ایدلنور .
رساله نك شکل وهیئتنی ، نقش وصنعتنی
انتقاد ایدن ذاتلر ، صنایع نفیسه نقطه
نظرندن بر نچی اش اولهچقنی دعوی ایتما دیلر
ایسهده روسیهده اشلانمش اسلام مطبوعاتینك
برنجیلری جهلسندن اولهچقنی اعتراف

(۱) کورر ایچون ده مذکور خریطه

قزیلجار شهرندن امه ولی ائندی « شورا » ادارهسینه
پبارمشدر .

اُغار:

صوقر بالانك تحسرى

ياکه

آنا محبتى

بن ایشوتا من قوباش یاقنى، کون یاقنى، ديب
 صولرنك آغوشلرى پك بىخشى، ديب
 كوك بوزينك يولدزلرى اويناب بورى
 ير بوزينك مغولقلرى تيك ياتى، ديب
 بن ایشوتا من قر - صحرا ده گل اوسا، ديب
 بلوطلر طاو و طاوداى بولوب كوچا، ديب
 آدم اوغلى ياشين سلکوب حبران فاللا
 با قچه داغى تباشلرنى كورسه، ديب
 بن ایشوتا من قارلر ارى بوز كېتە، ديب
 صو بوينده كوب كشىلر سېر اينە، ديب
 بالالر مدرسه ده تحصیل ايتوب
 علم آلوب چغالر ديب بولوب ادیب
 عالم گه قاراو بزگه بولا ديب به م
 اوزم توسلى بالالردن بن ایشوتا م
 بن بولرنك هېچ بر سنده تلامبين
 بر مرتبه انكايمنى كورسه م ايکن! . . .

غیبت چی گه

كشىنك عېنى كوروب كشى گه فاش ايدوب پورمه!
 هزیزم تېكشر اوزگنى كشى حالنى تېكشرمه!
 فلان شوندى فلان موندى قباح كېمسه در، دېرگه
 كېلشمى هېچده بوچېنلاب كمالت ايزلكان ابرگه
 قلچنك صابنى طوت صاق بول اوتكون باغنى طوته
 كشىنك فضلبنى كور عېنى ساچر نه، آنقوته! (۱)

معلم: ع. المؤمنى

(۱) خذ بحسب السيف واترك عمده واعتبر فضل الفتى دون الخلل

تربیه

تربیه عالمی ، بالارنگ معلومات لرینی باشلری مناسب صورتده کیتایته و آرتدره وارمقنی مناسب کوررلر و بونی ده اوشبو روشه میدانه کتورمکنی موافق بیلورلر :

۶ یاشدن ۸ گه قدر بالار ده سمع (ایشتمک) هم ده بصر (کورمک) قوتی کوچلی اولدبغندن ، کورمش وایشتمش شیلرگه رغبت و هوس ایسدرار . شونک ایچون بو یاشلرنک اولان بالارغه تاغ و پیلغه لر ، قوباش و آی هم بولدزلر ، اورمانلر ، ایگون و اولنلرکی شیلردن معلومات و پیررگه ، شفاها سوپلرگه تیوشلی .

۸ دن ۱۰ گه قدر وقتلرنک بالارنگ حفظ قوتلری کوچایه وارر ، شونک ایچون بو یاشلر ده اولان بالارغه اشیانگ بربرینه اولان مناسبتلرینی ، حتی بعضیلرینک فائده و ضررلرینی ، خاصیتلرینی بیلدرمک فائده لیدر .

۱۰ دن اونمش بالارنگ تامرلری ، سوپاک و سگرلری قوت حاصل ایندیکندن نرسه لر حقنک بر قدر حکم ایله بیلیمک حتی اوز تجربیه لرینه کوره بعضی شیلرنک درست و بعضیلرنک بالان ایدیکلری حکم ایلمک قوتلرینه مالک اولورلر . شونک ایچون بو یاشلرنک اولان بالارغه ادب و اخلاقنی توسیع ایدرگه یاردم و پیره چک حکایتلر ، قصه لر سوپلرگه و اوزلرننن هم مطالعه ایندررگه تیوشلی . امثال ، تاشمق ، حکمت سوزلر

بو صوگ زمانلرده داخلی روشیه ده اولسون آسیای وسطا ، قریم و قفقاز هم غیر پیرلرده اولسون ، اسلاملر آراسنده بر قدر انتظامی ابتدائی مکتبلر میدانه کلدی . بو مکتبلر هر نه قدر بر قدر منتظم ایسه لر ده بنالرینگ حفظ صحت فائده لرینه مناسب اولدی ، درس پروگراملری ده احتیاج درجه سی ایله اولچانمک کی شیلرده قصورلری کوب ایدیکی معلومدر . بونلر آنچق بالارنگ یازو بیلورلرنن ، تجرید ایله قرآن شریف اوقورغه اقتدار کسب ایدلورلرنن عبارتدر . احتمال اوشبو کونلر ایچون اوشبو ابتدائی مکتبلر بزلرگه کفایت ایده چک درجه ده اولوب ، ملت بونلردن راضی ده اولور . لکن بوکون رضا اولدقلری اوشبو مکتبلرننن کله چک کونده راضی اولمیه چقلری پک طبیعیدر .

ملتنک احتیاجی ایله مناسب اولچق مکتبلر نه روشده اولورغه تیوشلی ؟ اینته بوکا جواب اولرق اولا کندی فکریمی و صو گره دن تربیه عالمی رنگ نصبهتلرنی بو یرده بیان ایتمک قصدنه ایم .

معلم ائندی اصول تعلیم ایله آشنا اولورغه و بالارنگ تکمیل ایله چک درجه یینی درست بیلورگه تیوشلی . ترکی لسانینی بیلوب یتشما زدن الک عرب و فارسی لغتلری اوقوتوق دن اجتناب اینمه لیدر .

« خالجات » قويه سندن :

كرامت نه شيدر ؟ اوليا الله كرامتلى
ايله غايبلىرى ده بيلورلرمى ؟

نظرخواجه عبدالصمد اولقى

« شورا » : — كرامت ديه شريعتده
مستقيم و پيغمبر بولنده ثابت اولان كيمسه ده
خارق العاده بر امرنگ ظهورينه ديورلر .
پيغمبر طرفندن تعيين و نشيخى ايدلمادىكى
حالك اوليا الله نك كپلر ايدىكن بيلمك ممكن
دگلىر . قرآن شريف (۷۲ نهي سورة ۲۶ -
۲۷ نهي آيتلر) حكيمنه كوره پيغمبرلردن
باشقه كيمسeler غيب عالمنه مطلع اولميه
چقلىر . مع مافيه بو عصر مزده بويله بختلر
ايله اشتغال ايتمكده معتد به فائده كورلماز .

تقرين

اعلام الموقعين

بعض معررلرنك طالعلرى يار اولوب
بعضلرنك يار اولما ديقنى بو كونلرده كوب
كيمسeler بيلمكده لردر . بر مضمونده اولان
مقصدنى يازمقده اولان ايكي معرردن برى
پك آز آدملرنك التفاتلر ينى جلب ايدرگه
موفق اولديقى حالده ابكنچيسى عادتا كوكللرني
تسخير ايتمكده اولديقى نوادردين دگلىر .
فقط بويله حاللر بالگز بو عصر معررلرينه
مخصوص اولماي بلكه ايلك زمان مولفلر ينى
هم شاملدر .
ابن الاثير ، غزالي ، ابن خلدون ، جاحظ ،

هم بونلر آراسنده استعمال ايليك ، بهادرلىق
وملى حسلر ينى اويغانمق هم بونلر ايچون
مناسب اولور .

بالالر اوشبو ترتيب ايله تربيه ايدلنور
اولسه لر تركيچه يازد تانيقى و اوه و مقدين
اوستون دخى زياده كماله تحصيل ايدولر ينه
باعث اولور ايدى .

معلم كريم تارك

مرسد و مخاره :

« قزان » شهر نندن :

« شورا » ده صوفرلر و ترجمه حاللرى
قنده يازلمشيدى . ابن قتيبه نك « المعارف »
نك « شورا » ده اسملى ذكر ايدلمگان خيلى
صوفرلر واردر . بو جهله دن عباس و آنك
آناسى عبدالمطلب بن هاشم . سعد بن ابى
وقاص ، مخرمه بن نوفل ، ابن بصير ، عيينه
بن حصن ، ابو معاوية الضير ، ابو البلاد الكوفى ،
احنف بن قيس ، اوشنداق عطاء بن ابى
رباع ايله اديب ابو سعد العلابن ابو صلابانك
اعبرده صوفر ايدقلىرى و فيات الاحيانك ، متبنى
ديوانى شارحى ابو البقاء العكبر ايسل ابن
تعاوينى نك احمى اولدقلىرى قاموس الاعلامك ،
حارثه بن نعمان الاصابه ده مذكوردر . ابو
مقاتل الضير ايله جومردلردن عروبة الاوسى
هم صوفرلردن ايدى .

« شهر شرف »

« شورا » : — بونلردن بعضيلرى بزده
ذكر ايدلمش اولسه كرك . مع مافيه يازديغىز
ايچون تشكر اولنور .

ايجرائى

بو صوڭ كونلردە گى مەم وائەلەر ايجنە
اك اھمىيەتلىسى، ھېچ شەبەسىز، تەكبىدە مبعوثان
مجلسى آچىلمە سېئىر . استانبولدە اوشىبو
دىكابر نڭ ۴ نچى كۈندە ، حضرت سلطانىڭ
بالىدات اوزى طرفدىن آچىلمەش اولان عثمانلى
پارلامېنتى بتون عالم مەنەت تېرىك ايدوب
قارشو آلىدى . ظلم و اسارتىن قوتولغان ۳۰ - ۴۰
مېليون عثمانلى غلقى نڭ شادلىق طاوشلىرى
كولگرگە كوتارىلدى . تەكبەدە مشروطىت
بولو بىرلن ياوروپانڭ تىندە چوروك اعضا
بىدى . تىزدىن اولوب مېرائى بولنورگە كوتىلە
طورغان «خستە آدم» نڭ باش اوچىنە جىيلوب
اوزىنى دولامقە اولان دوقتورلر نڭ ھېچ
كوتىدىكلرى بىر وقتدە سېكروب طوروب ھەر
قايسىنى حيران قالدردى . اولوم ايسىرلكنە
ھەل ايدوب باشدە . بوڭا كوب اھمىت بېرماسەلدە ،
صوڭرە بو نڭ تىرېلووى چىن ايكانلىگى بېلىنگە
باشلادى . ۴ نچى دىكابردە آچىلغان سېئىر
مجلسى ساپەسندە تەكبە ھۆكۈمى اوزىنڭ
ساغلىنى بىتون جھانغە اعلان ايتدى و كورشىلرى
آرسىنە يشامق ھقنە مالك اولدىغى كورساتدى .
باشقە ھۆكۈمىلر نڭ ھەر قايسىنە بىخت ،
سەادت ، شوكت و عظمت بېرگان « اصول
مشروطە » عثمانلى ھۆكۈمىتدە شونلرنى بىخش
ايتە چىگنە ھېچ شەبە بوقدر . ذاتا ، ھرىت اوزىنڭ
فېضلىرىنى پىك آز بىر زمان ايجنەدە كورساتىگە
باشلادى . بونى آڭلار ايجوندى تەكبە نڭ
اوشبو سەنە ايبول اوندىن اولىگى ھالى ايلە
آندىن صوڭرەگى ھالە آز بىشق بىر كوز

مەدانى ، زى بخشى اوشبو طالعى مصنفلىر جەملەسندىن
عد ايدىلنە بېلىنور . طالعلرى بار اولان
مصنفلر نڭ ھەلىرىدە باشقەلرە نەسبەلە واسە
اولور ايسە مسئلە دخى باشقەلر نڭ كسب
ايلر . ايشتە ھەم طالعى بار ھەدە ھەلى واسە
اولان ھەلر نڭ بىرى ۷۵۱ دە وفات ايدىن
ابن القىم الجوزىدە .

ابن القىم الجوزىدە ، كىتاب وسنت ھەلر نڭ
متبخر اولدىغىدىن باشقە اسلام فقھسىنى اصلاح
ايتىك طوغروسىندە سەئى ايدىن ھەلر نڭ
بىرىدە . اسمى ذكرايتدىكىز «اعلام الموقىين»
عادتا بىر ھەلم خزىنەسى اولوب اوشبو كۈنلردە
مىصدە طبع اولدى . اسلام فقھسى وسلفلىر
ھەلى ايلە اشتغال ايدىن ذاتلر ايجون اوشبو
اثرىنى مطالعه ايتىك لازم ھەكىندە لور .
«شرق» كىتابغانەسندە اولنە كىرك ،
ھاجت كىسەلرە مراجعت ايدىلر .

رەبىو ھىج

«پىئىر بورغ» شەرىدە «مطبعە» اسلا
مىھ «صاحبى الپاس مېرزا بورغانى اوشبو
اسم ايلە مصورورسەئى بىر كىتاب نىشرايتىشدر .
اسمىدىن ھەم آڭلاشلىدىغىنە كۈرە كىتابدە ھىج
سفرىنە واروچىلر ايجون لازم اولان مەلومات
درج ايدىلەشدر . كىسە لردە بورنورگە فولای
روشدە باصلدىغىدىن ھەر بىر ھاجى ايجون بىر
دائە سېنى آلوب اوفومق و بىانندە بور تىك
لازم كلور . فقط بو كىي اثر بىر ايكى آى مەقدىم
نىشرا ايدلورگە تىوشلى ايدى .

صالحی کافیدر. حریت اعلانندن اول باشقه لر نظرند
ترکیانک هیچ بر اهیمنی بوق، هر کم ایستدیگی
کبی آنی تعقیب ایته، اجنبیلر ترکیا مملکتنده
تلا گانچه حکم سور، بابالارندن قالمش میراث
کبی آنی اوزلری تلا گانچه اداره ایته لر
ایدی. پوچته خانه آچدروغنه تلامگان ایچون
ایتالیا حکومتی صوغش پاراخودلری بیاروبران
فورقتا، کچکنه باغاریا بتون ما کیدونیا ننگ
آسننی اوستکه کینروب غلبان چقاره، یاورو
پانگ مداخله سنی دعوت ایته، یاورو پارباب
سیاستی ملاقاتلر یا صاب ترکلرنی یاورو پادین
قوغوننگ پلانلرینی قورالر، ترکیه ننگ اچنده
یالنگز ظالملر و اهیپونلر حکم سور، بتون
اهل حیمت ننگ کوزندن باش آغا ایدی.

حریت اعلانندن صوگ شوکتلی یاورو
حکومتلری بر برسندن آشغوب آشغوب یگی
ترکیا گه حسن مناسبت اعلان ایته لر. ۳۰ ییل
چوالغان ما کیدونیا، معجزه قییلندن بر کون
ایچنده طنج لانه. عظمتلی و منکبر اوستریا
یگی ترکیاننگ بایقوتی فار شوکت بوگیلوب توشه.
اولده گی نوطه بیروب یا که، صوغش
پاراخودلری بیاروب قورقتولارندن یگی
ترکیا هیچ اثرلنی. ما کیدونیا گه جبرلب
قویغان آفیتسرایینی یاورو یا حکومتلری
اوزلری کیرو چاقروب آلالر. اوستریا حکو
متی یگی ترکیاننگ خاطرینی طابار ایچون
ترکیاده گی پوچته خانلرینی اوزی بتره.

«بوسنه هر سک» و «روم ابلی شرفی»
نی اسکی ترکیادین هیچ نکلفسز طارتوب آقا
نلر و اگر اول دوام ایتسه دخیده شوندی
جزملرینی بر هم بر هم طارتوب آلاچقلر و هر
قابوسی بوم بوش کیده چک ایدی. یگی ترکیه
دین ایسه آندی نرسه آلوب بولما به چغنه چن

کوکلدن ایمان ایته لر. و اولده آغانلری
ایچون یوزلر چه میلیونلر آقچه تولار گه
مجبور بولار لر.

اسکی ترکیا ایله دائمی دشمن کیچنگان
هزنگ روسیه حکومتی ده یگی ترکیا
ایله بغشی کیچونوی و دوست بولونی تیوش
طاباچاق و هیچ شبیه سز ایسکی طرف
ایچونده انک خیرلی یول اوشبو اوله چقدر.
حاضر گه قدر ترکیه حقنه طونقان سیاستندن
روسیه گه هیچ بر فائده کلمدیگی آچیق کور
ندی. روسیه ننگ اوزنده و کورشیلرنده بر
چوق میلیونلر ایله مسلمانلر بار. بونلر ننگ
بارسیده ترکلر گه دین قارداش و پک کوبسیده
تیل و قان قارداشی در لر. بونلر دینی
اعتقادلری جهتندن ترکیه گه مربوط و سیاسی
اعتقادلری جهتندن ترکیه ننگ خیر خواهی در
لر. روسیه ننگ ترکیا ایله خوش کیچونوی
و گوزل مناسبت باغلاوی، هیچ شبیه سز،
اوشبو اسلامنک کافه سی نظر نده آننگ حرمت
و اعتبارینی آرتدیره چقدر.

اسلام حکومتی اولان ترکیاده اصول
مشروطه اعلان ایدیلوب حریت دورینک
باشلانوی جهاننگ توری طرفنده گی مسلمانلر
نکده بر آز اول شرقی و تمدن پولینه کیرمه
لرینه وسیله اوله چق در.

ترکیه ده مبعوثان مجلسی ننگ یگیدن
آچیلمه سنی صمیم قلبدن تبریک، دوامی اولوب
عموم عثمانیلر ایچون موجب سعادت اولمه
سنی جناب اللهدین تمنی ایدرز.

ناشورلری: محمد شاکر و محمد ذاکر رامییقلر.
مخوری: رضاع الدین بن فخر الدین.

برنجی جلد «شورا» ده ذکر
ایدلمش ماده واسملرنک فهرستی:

- آ -

آنالرمز نیللمری ۷۲۹

آثار عتیقه ۷۱۸

آخرت دار سعادت (شعر) ۱۲۷

آرسطو ۷۵۱

آزیا (غزوه) ۲۹۳

آمبای وسطاده مفتیلک ۶۴۱

آغاچدن کافد ۹۲

آفادیبه ۴۳

آفساق نیمر ۷۵۴-۴۹۳

آلتون نه برگه کیتنه ۹ ۶۲

آلما ایچنده قورت ۶۱۶

آمریقاده غزوه چیلک ۳۹۰

آمریقاده قلم ۵۵۱

آنا سندن قزینه ۷۵۶

آنا و آنک ایز گولگی ۳۰۱

آنا (حکایت) ۵۴۷-۵۷۸

آنیئوخ فانتهمیر ۳۱۸

آوروپا و آسیا خربطه سی (ترکیجه) ۷۷۲

- ۱ -

آنچ (شعر) ۴۷۷

ابتلا (ادبیات) ۶۱۳

ابراهیم خان ۳۳۰

ابراهیم میرزا ۲۸۰

ابن عباس ۴۷۶

ابن علف ۴۷۷

ابو احمد الاسدی ۴۷۷

ابو بصیر احنف بن قیس ۴۷۸

ابوبکر الرازی ۴۷۷

ابوبکر مخزومی ۴۷۷

ابوزکار ۴۷۷

ابو سفیان ۴۷۷

ابو عبدالله ۴۷۷

ابو العباس ۴۷۷

ابو العلام المعری ۴۷۷

ابو الحسن المرسی ۴۷۸

ابو العینا ۲۵۶-۴۷۸

ابو نعاقة ۴۷۸

ابو محمد الشاطبی ۴۷۸

اجمال سیاسی ۲۶ - ۹۰ - ۱۴۹ - ۲۱۵ -

۴۸۳ - ۵۳۷ - ۵۷۶ - ۶۰۷ - ۶۷۸ - ۷۳۸ -

۷۷۶

احتیاط ظهر نمازی ۵۷۳ - ۷۰۸

احمد بابی وقفی ۱۳

احمد خان (مید احمد) ۲۵۷

اخلاق تربیه سی ۳۵۲

ادبیاتنیز نیگزلی ۶۷۳

ارخبونی کامبسه لر اسپیزدی ۴۵۵

ازهر (مصرده) ۱۱۴ - ۱۶۸ - ۲۰۰

اساس تربیه ۴۷۵

اسپرانئو لسانی ۵۳۱ - ۵۶۰

اسفودینت حسابی ۹۳

استیفان یا ژورسکی ۱۷۲ - ۲۰۵

اسلام پانسینونی ۱۱۹

اسلام دینی ۷۰۱

اسلاملر حقنده حکومت تدبیرلری (کتاب) ۲۶

اسلام مخاطره سی ۳۲۹

اسلام مطبعه لرندن رجا ۴۷۴

اسلام ندوه سی ۷۴

اسلام و عدالت ۵۰۵ - ۵۵۸ - ۵۹۰ - ۶۲۶ - ۶۶۴

۶۵۸ - ۷۴۸

اسماهیل بك غصبرینسکی ۲۷۵

اش ایله عقل ۳۶۹

اشحت بن قیس ۴۷۸

- اشقولنیک گہ (شعر) ۸۹
 اعلام الموقعین (کتاب) ۷۷۵
 افلاطون ۷۲۴
 اقتصاد (مجلہ) ۶۰۶
 الک مقدمگی کلیہ ۱۹۲
 الکترینیق ۱۴۷ - ۲۲۳
 اللہ و آنک و ارغی ۴۰۲
 الوغ بک رصد خانہ سی (سمرقندہ) ۷۶۹
 الوغ محمد خان ۲۹۷
 الہام خان ۳۳۳
 الہام - یاش یکینلر ۵۲۳
 امثال ۳۲ - ۹۵
 امید (شعر) ۲۲۳ - ۴۵۱
 امید ایدلمگان بر مدیہ (حکایت) ۷۰۹
 امیر تمبر تربہ سی ۴۱۱
 انابنلی تفسیر ۲۹۶
 اندلس عربلری ۵۸۸ - ۷۰۴
 انکسا غوارس ۶۶۳
 انکلقرہ دہ ضعیفک ۵۵۲
 اونامیش گری خان ۴۸۱ - ۷۱۴
 اوچ تورلی نفس ۴۲۰
 اورداک آصر اوچیلرغہ ۴۲۳
 اورنبورغ مسلمان جمعیتندن ترجمان محررینہ
 ۲۷۸
 اوزان شرعبہ اوزان عصریہ (کتاب) ۶۴۵
 اوزباک خان ۶۵ اوزبک عاٹ ۱۰۷۴
 اوزمہ یوانج (شعر) ۲۸۴
 اوٹش اوینامق ۳۳۱
 اوفو بولینہ مصرف ۱۷۷
 اومارنا آصر اوچیلرغہ ۱۶۰
 اوبان ای مسلم! (شعر) ۳۵۶
 اوپوقو ۴۳۲
 ایجم خان (محمد امین)
 ایدکی مبرز ۲۲۵
 ایسکی مسلمانلر دہ علوم طبیعیہ ۱۹۹
 ایسرتکچ ایچوچیلر ۴۲۴ - ۴۳۰
 ایسرتکک کہ قارشو ۴۵۵
 اینارودیس مکتبلری ۲۰۲ - ۲۳۷ - ۳۷۳
 ۴۰۸ - ۴۹۹ - ۵۳۳
 ایلک اسلام آنچہ سی ۵۱۲ - ۵۴۳ - ۵۶۷ - ۶۳۰
 ۶۶۸ ، ۶۹۵ ، ۷۶۱ .
 ایلک باضمہ لر حقندہ حساب ۶۷۴
 ای محرر! (شعر) ۳
 - ب - پ -
 پار یوزغہ کیلوچیلر ۲۲
 پاسوشقوف . ۴۴۲
 بالالر تربہ سی ۲۹۰ - ۷۰۶
 بالالرنک حیانی ۶۱۴
 بالالر مکتب گہ! (شعر) ۱۲۶
 بالانک ایر وقز اولمقی ۵۰۹
 بالاق تبریس - وحشی حیوان ۵۲۳
 بالون کوبہ منہ ؟ ۲۲۳
 بانقہ تاریخی ۹۳ بایلق خستہ لگ ۴۸۶
 بخت (شعر) ۶۱۲
 بدر محاربه سی حقندہ سؤل ۶۱۴
 بر آنا نک نصیحتی ۶۰۵
 برکہ خان ۳۴
 بر کیچ بلن (ادبیات) ۱۸۷
 بر مستشرق سباحتندن ۱۰۴
 بر نابا و آنک انجیلی ۶۴۱ - ۷۲۵
 بز (شعر) ۳۳
 بزہ قایسی علملر لازمدر ؟ ۱۹۷ ، ۲۶۷ ،
 ۳۰۹ - ۳۳۸ - ۳۷۰ - ۴۱۷ ، ۴۲۴ ، ۴۷۰
 بزده مکتبلر ۵۲۰
 بغداد قبیلہ لری ۴۴۸
 بلغارستان و برنجی ناسئر ۶۳۶ - ۶۵۸ - ۶۹۰
 بنم گوزلم (شعر) ۳۸۱
 بلغار خرابہ لری زبارت ۸۰ - ۱۰۷
 بوزلرم مانا آلمادم (شعر) ۲۵۵

بوزوقلر (کتاب) ۷۴۳

بوکونکی باشلردن بعضیلارینه (شهر) ۲۲۱

بوزوقلوق ۳۶۵

پوشکین حقنده ۶۴۲

پوفه ندروف ۱۱۷

پینی خانم مدرسه سی رسمی ۴۱۳

پیشک قرینده ۱۷۸ - ۵۷

پیترایه پراطور ۱۱۷ - ۷۸

پینر بورغده ایلك باصلهش اسلام اثرلری ۳۲۵

پینر بورغده مسجدی ۴۳۷ - ۴۳۹ - ۴۷۵

۵۱۶ - ۵۱۷

پیغمبر من مکتوبی ۴۹۶ - ۴۹۸

- ت -

تاتارلر و حریت دینی ۵۶۴

تاتیشچوف ۲۴۳

تاریخ حقنده معلومات ۶۵۶

تاریخ العلوم ۲۰۷ - ۲۷۲ - ۳۴۳

۶۶۱ - ۷۲۳ - ۷۵۰

تالیس ۶۶۲

تربیه (ژورنال) ۱۲۳

تربیه اطفال ۳۸۷

تربیه خانلر ۳۲۰

تربیه طوغروستنه آنلر ایله بزلر ۵۷۱

تربیه و تعلیم، تعلیم و تربیه ۲۵۰ - ۴۴۷

۵۲۱ - ۷۳۷ - ۷۷۴

ترتیب و تربیه ۷۶۵

ترجمان بابرامی ۱۵۱ - ۲۷۵

ترقیات اسلامیه ۴۷۸

ترکستان اداره سی ۷۲۰

ترکستان ولایتی ۱۷۵ - ۲۴۷ - ۳۷۸

۴۱۱ - ۷۲۱ - ۷۵۲

ترک تاریخی و لئون قاهون ۷۲۷

ترکیجه تیل ۳۸۵

ترکی قوملر ۷۵۸

تفسیر القرآن الحکیم (کتاب) ۷۴۲

تکر من ۱۲۲

تافیق الاخبار (کتاب) ۱۸۰

تمام بولمغان اثرمدن (شعر) ۲۵۴

توحید. حیات. اسلام ۳۴۹ - ۳۸۲ - ۴۴۱

۳۸۲ - ۵۶۷ - ۶۷۱ - ۷۱۶

توقنامیش خان ۱۶۱ - ۱۹۳

توزان توپراق آستنده: قالهش چچک ۱۸۸

تیل طوتلغوی و آی ۱۶۰

تیلسزلرنک سو بلاشولری ۱۲

تیر ۴۹۳

تیلیغراف ۱۸۱

- ج - چ -

جابر بن عبد الله ۵۹۲

چاخوتقه وضیا ۱۴۶

جانی بك خان ۹۷

جان علی خان ۶۲۷

چبقسز تیلیغرام ۵۷۸

چندام خسته لگینه دارو ۶۰

جعفر خان ۴

جغرافیاچیو لشلری ۵۸۴

چواشلر کیملر؟ ۲۷۰

چوچق (کتاب) ۸۴۳

جهان گیر خان و رسمی ۱۲۵

چینه شهرنده مسجد بناسی ۲۱۷

چیشه تربیه سی ۳۴۷

- ح -

حجاز تیر بولی ۳۱۲ - ۳۱۳ - ۳۱۵ - ۳۱۷ - ۳۳۹

۳۳۹ - ۳۴۹ - ۳۶۹

حج حقنده ۹ - ۳۸ - ۷۲ - ۱۰۲ - ۱۳۵

حسان بن ثابت ۵۹۲

حسین افندی غائبوف ۲۳۴

حسین بك تربیه سی ۳۴۸

حسینیه مدرسه سی ۱۵۸

حقیقت اسلامیه ۷۴۰

- ز -

زایسان مسلمانلارینک «ترجمان» نى تبریکلری
۲۸۳

زامینغوف ۵۳۲
زکات شرعی ۱۳۷
زنبیره ۵۹۲
زیهستوا مونچه لری ۶۰

- س -

ساقی (شعر) ۲۲۰
سرای شهرینک صوڭ کونی ۲۶۲
سعادت ایدیه نه ایلهدر؟ (کتاب) ۲۱۴
سئفلرنک بایلقلری ۵۸۳
سلیم گری مفتی توکبیلوف ۱۳۳
سمرقند شهری ۷۳۱
سنان پاشا ۲۸۵ - ۳۱۵
سن واسپانیا ۵۵۵ (اقتصاد مقنده)
سویلی طورغان ساعت ۹۳
سیناحت خاطره لری ۶۹۸ - ۷۳۲ - ۷۶۷
السیاسة المصورة (چریه) ۲۱۴
سیمبون پولوتسکی ۴۶
سیمبون بیکه ۶۸۱ - ۷۱۴

- ش -

شاه زند مسجدی ۳۷۸
شاه علی خان ۶۴۹
شخصی تربیه ۲۵۰
شفقت جمعیتلری ۳۴۷
شکایت (شعر) ۲۸۵
شمویل (شیخ) ۸۲ -
شمویل رسمنی کورگانک (شعر) ۲۲۱
«شورا» ننگ التماسی ۳۶۰
«شورا» مؤالینه جواب ۵۹۴ - ۶۲۴
شهاب الدین المرجانی ۶۱
شیلاپوتین همتی ۷۱۲

حقیقی ایشانلق ۳۹۱

حکایت عشق (شعر) ۶۳

حکمتلی موزلر ۲۹۴

حیات (شعر) ۱۵۴ - ۱۸۴

حیوانلرده جان وارمی؟ ۵۲۲

خ

خاتونلرغه حق ویرمک ۵۵۱

خاتون قز مکتباری ۶۱۴

خاریطونق مطبعه سی ۷۷۲

خدا ۵۹۲

خسته لکلرگه دعا باز مق ۵۴۷

خلیل خان ۳۳۰

د

دنیاڭ نرکیچه سی ۴۲۱

دنیامد نیت ۶۲۰

دوبروفسکی (کتاب) ۸۴

دوستلرنک ضروری ۳۶۷

دورانلرنک انقراضلری ۵۳

دهریلرنک مذهبیلرینی ابطال (کتاب) ۶۷۹

دین تاریخی معینی ۶۲

دینی خریطه ۶۷۹

دیوان حکایت تاتار (کتاب) ۷۷۱

- ر -

رسم (شعر) ۱۸۴

رصد خانه (سمرقند ده) ۷۶۹

روس محررلری ۶۴۸

روسبه ده نهر و پاراخودلر ۲۲

روسبه مسلمانلارینک ترقیلری ۵۹۶ - ۶۲۴ -

۶۶۷ - ۶۹۳ -

روسبه مسلمانلارنک مکتب و معارف ۱۵ -

۴۹ - ۱۱۱ - ۱۳۹ - ۱۶۵ -

روسبه ده مناصتلر ۲۲

روضه الصفا کتابی ۱۹۱

رهبر حج (کتاب) ۷۷۶

رهنهای سواد (کتاب) ۷۴۳

- ن -

نه‌لر کورددم (شعر) ۸۸
 نیچوک ساتو ایندیلر ۴۵۶
 نیچون کوزمز آچامی؟ (شعر) ۴۵۴

- و -

وبا حقنده معلومات ۵۲۸
 ورقة بن نوفل ۵۹۳
 وقت ۵۵۳ - ۷۵۶
 وولف ۷۹

- ه -

هانری هاینه وصیتی ۹۴
 هندلیلو وچینلیلرنگ علملری ۳۳۳

- ی -

یاپونیاده تعلیم ۱۹
 یاپونیاده مکتبلر وشا کردلر ۳۷۵
 یاپونیا و آمریکا فلوتلری ۲۲
 یا دکار خان ۷۴۴
 یاشلر وعزلت ۴۶۷
 یوانچ رساله‌سی ۷۷۲
 یهودی بایلری ۹۳
 ییللق فائده ۴۴۴
 ییلکن کوبمه‌لری ۴۳۳

مشروطیت ، طوره وشریعت ۶۰۱

مشهور بر عالمنگ سیاسی اشی ۹۵

مصرده عمومی اوقو ۲۱۲

مصریلر و آنلرنگ درجه علمیه‌لری ۳۳۴

مصطفی کامل پاشا ۱۵۱ - ۳۹۹ - ۴۲۷

مصطفی نعیم ۵۶۹

مصور حیوانات کتابی حقنده ۱۸۶

مطبوعات خلاصه‌سی ۷۳۵

مطبوعات مصاحبه‌سی ۷۷۱

مظفر الحنبلی ۵۹۳

مظفر الدین شاه و ایران ۴۲۵ - ۴۶۲

معارف ۱۵۳

معلومات (ژورنال) ۱۲۳

معلومات (مجموعه) ۱۴۹ - ۶۰۷

معنالی سوزلر ۵۵۲

معلمنگ واجباتی ۵۱۹

مقاللر ۱۹۰ - ۲۲۲

مکتب بالالری (شعر) ۶۷۷

مکتب مسئله‌سی ۵۵ - ۱۴۴

مکمل تقویم ۴۸۷

ملی بایرام ۱۵۱ - ۲۷۵

ملی مطبوعاتنز ۳۲۴

مورمون مذهبی ۵۵۲

موسقوا ۷۶۷

میزان هوا وحرارت هم بالون ۱۸۲

میشارلر ۴۳۶